



AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Anhörigvårdare i ett mångkulturellt samhälle

Om vuxna barn och deras äldre hjälpbehövande föräldrar med
invandrarbakgrund

Maria Alm och Madelein Alsaid

2012

Examensarbete, kandidatnivå, 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet

Handledare: Peter Öberg
Examinator: Dimitris Michailakis

Abstract

Family member caregiving in a multicultural society – About grown up children who care for their elderly parents who have an immigrant background

The main purpose of this study was to study and understand the situation of adult children and their experiences of providing daily care for their elderly parents in need who have an immigrant background. One of the aims was to describe and analyze the motives of adult children choosing to become caregivers, without recourse to the right of using the public elderly care in form of home care and/or elderly care homes. Qualitative semi-structured interviews were conducted with five adult children who cared for their parents. The theoretical frames of analysis were symbolic interactionism with the concepts “I” and “Me” and “significant others”, the theory of reciprocity and finally risk factors for social exclusion. The theoretical frames were used to give deeper insight and different perspectives of the social reality of informal caring. Important results found in our study are that adult children who care for their parents believe it is their duty to help the person who used to take care of them. They described the relationship to their care receiving parents in positive words, but their care duties were described also as heavy and time consuming. These duties were sometimes hard to combine with employment for the family caregiver. Important factors for the adult childrens’ choice to become caregivers were interpersonal relationships, culture and language - language as a practical obstacle but also as part of the culture. Conclusions that could be drawn were that reasons behind the refrain from receiving assistance from the public eldercare was a combination of the wish of the adult children to preserve their culture and their parents’ helplessness in not being able to make themselves and their needs understood in their own language.

Keywords: elderly, family caregiving, immigrants, culture, language

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka situationen för vuxna barn och deras upplevelser av att ge daglig omsorg till sina äldre hjälpbehövande föräldrar med invandrarbakgrund. Fokus för undersökningen var de vuxna barnens motiv för att bli anhängvårdare och deras förklaringar till att föräldrarna inte utnyttjar hjälp från den offentliga äldreomsorgen, som hemtjänst eller äldreboende. Fem halvstrukturerade kvalitativa intervjuer med vuxna barn som vårdar sina föräldrar genomfördes. De teoretiska utgångspunkterna som valdes för att förstå den informella omsorgens sociala verklighet på ett djupare plan, var symbolisk interaktionism med begrepp som I och Me, språkliga signifikanta symboler och signifikanta andra, utbytesteori och slutligen social exklusion kopplat till länkade problem. Resultat visar att de vuxna barnen som vårdar sina föräldrar ansåg att det var deras plikt att hjälpa en förälder som tidigare i livet tagit hand om dem. De beskrev relationen på ett positivt sätt, men omsorgsgivandet beskrevs som tungt och tidskrävande. Dessa uppgifter var ibland svåra att kombinera med förvärvsarbete för den som ger omsorg till sin förälder. Betydelsefulla faktorer för de vuxna barnens val att bli anhängvårdare visade sig vara mellanmänskliga relationer, kultur och språk - språket både som ett praktiskt hinder och en del av kulturen. Slutsatser var att anledningar bakom att inte ta emot offentlig äldreomsorg var en kombination av de vuxna barnens önskan att bevara sin kultur och deras föräldrars hjälplöshet när de inte kunde uttrycka sina behov på sitt eget språk.

Nyckelord: äldre, anhängvårdare, invandrare, kultur, språk.

Förord

Under arbetet med denna C-uppsats har vi samarbetat med flera personer som vi innerligt vill tacka för deras bidrag i olika steg av processen. Utan er hade inte denna uppsats varit möjlig.

Ett varmt tack till var och en av er som ställde upp för intervjuer och gav oss material till denna studie.

Vi vill tacka Karin Skoog, chef på Anhörigcenter i Gävle för att hon satte oss i kontakt med flera intervjupersoner, och tillät oss intervju personerna på Anhörigcenter. En biståndshandläggare på Tiohundraförvaltningen och en präst verksam i norra delarna av Norrtälje kommun vill också tacka för att de hjälpte oss att hitta intervjupersoner.

Tack till vår handledare Peter Öberg för inspirationen, goda råd och givande handledning.

Ett stort tack till Maria Alms syster som läst och kommit med tips och till våra förstående familjer under denna intensiva period.

Till slut vill vi tacka varandra för ett gott samarbete. Vi har på olika sätt kompletterat varandra och haft givande diskussioner, och bit för bit arbetat fram slutresultatet i form av denna uppsats. Vi har till alla delar deltagit i och ansvarat gemensamt för hela uppsatsen.

Gävle den 9 januari 2012.

Maria Alm och Madelein Alsaid

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDANDE AVSNITT	1
1.1 INLEDNING	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	1
1.3 RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE	2
1.4 UPPSATSENS DISPOSITION	2
2 BAKGRUND.....	3
2.1 BEGREPPSFÖRKLARINGAR	3
2.2 TIDIGARE FORSKNING.....	5
2.2.1 <i>Anhöriga till hjälpbehövande äldre med invandrabakgrund och deras upplevelser.....</i>	<i>5</i>
2.2.2 <i>Äldre med invandrabakgrund och deras syn på vård och omsorg</i>	<i>6</i>
2.2.3 <i>Internationella studier.....</i>	<i>7</i>
3 METOD.....	8
3.1 FÖRFÖRSTÅELSE.....	8
3.2 VETENSKAPSFILOSOFISK POSITION	9
3.3 STUDIENS DESIGN	9
3.4 DATAINSAMLING.....	10
3.4.1 <i>Kvalitativ intervju.....</i>	<i>10</i>
3.4.2 <i>Urval av intervjupersoner</i>	<i>10</i>
3.4.3 <i>Studiens avgränsningar och begränsningar.....</i>	<i>11</i>
3.4.4 <i>Intervjuguidens utformning</i>	<i>11</i>
3.4.5 <i>Uppläggning och genomförande av intervjuerna.....</i>	<i>11</i>
3.5 DATABEARBETNING OCH ANALYS.....	12
3.6 UPPSATSENS TROVÄRDIGHET.....	13
3.6.1 <i>Intern validitet.....</i>	<i>13</i>
3.6.2 <i>Reliabilitet</i>	<i>13</i>
3.6.3 <i>Triangulering.....</i>	<i>14</i>
3.6.4 <i>Generaliserbarhet</i>	<i>14</i>
3.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	15
4 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	15
4.1 SYMBOLISK INTERAKTIONISM	15
4.2 UTBYTESTEORI.....	17
4.3 SOCIAL EXKLUSION	18
5 RESULTAT OCH ANALYS.....	20
5.2 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	20

5.3 TEMA – MELLANMÄNSKLIGA RELATIONER.....	21
5.3.1 Förväntningar, socialisationsprocess och seriell reciprocitet.....	21
5.3.2 Mellanmänskliga relationen och omsorgsmotiv.....	22
5.3.3 Mellanmänskliga relationer, länkade problem och det egna livspusslet	24
5.4 TEMA – KULTUR.....	26
5.4.1 Kulturella skillnader, familjesammanhållning och religion.....	26
5.4.2 Synen på äldreboende och hemtjänst	27
5.4.3 Matkulturen och aktivitet.....	29
5.5 TEMA – SPRÅKLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR	29
5.5.1 Beroende, isolering och otrygghet	30
5.5.2 Tolsituationen, ansvar och språkets signifikanta symboler.....	31
6 SAMMANFATTANDE HELHETSANALYS OCH KOPPLING TILL TIDIGARE FORSKNING.....	32
6.1 RECIPROCITET OCH KULTUR I DEN MELLANMÄNSKLIGA RELATIONEN MELLAN VUXNA BARN OCH FÖRÄLDRAR.....	32
6.2 KULTUR OCH SPRÅKLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR SOM NÄRLIGGANDE MEN ÄNDÅ SKILDA FÖRKLARINGSFAKTORER	33
6.3 NEGATIVA KONSEKVENSER OCH SOCIAL EXKLUSION.....	34
7 ALTERNATIVA TOLKNINGAR.....	35
8 DISKUSSION	36
8.1 BESVARANDE AV FRÅGESTÄLLNINGAR	36
8.1.1. Hur beskriver de vuxna barnen relationen till sin åldrande förälder och hur påverkar deras relation omsorgssituationen och valet av omsorgsgivare?	36
8.1.2 Vilken betydelse har kultur för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina åldrande föräldrar med hjälpbehov och invandrabakgrund?.....	37
8.1.3 Vilken betydelse har språkliga förutsättningar, både som ett praktiskt hinder och som en del av kulturen, för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina åldrande föräldrar med hjälpbehov och invandrabakgrund?	38
8.2 METODDISKUSSION	38
8.3 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	39
REFERENSER	40
BILAGA 1 INFORMATIONSBREV TILL INTERVJUPERSONER.....	42
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE.....	43

1 Inledande avsnitt

1.1 Inledning

Intresset för äldre med invandrabakgrund grundlades på ett äldreboende där Madelein Alsaid, en av författarna till denna uppsats, genomförde sin verksamhetsförlagda utbildning inom socionomprogrammet. På detta äldreboende såg Madelein inte en enda äldre med invandrabakgrund, vilket väckte funderingar hos henne om de väljer att avstå från att ta emot hjälp från den offentliga äldreomsorgen eller om denna hjälp inte når ut till dessa äldre.

Den ökade migrationen till Sverige efter andra världskriget har lett till ett växande antal äldre med invandrabakgrund och framtidsprognoser tyder på att antalet äldre med invandrabakgrund kommer att öka i framtiden (Eklund & Johnsson, 2000:215-216; Sveriges framtida befolkning, 2009:12). Studier visar att äldre med invandrabakgrund är underrepresenterade som brukare av offentlig äldreomsorg och istället tar emot hjälp från sina anhöriga, dock är det inte entydigt då lite över hälften av övriga äldre i Sverige inte heller har offentlig omsorg¹. En studie av Forsell visar att anhöriga till äldre med hjälpbehov och invandrabakgrund är osynliga inom anhörigforskningen, och därför finns otillräcklig kunskap om deras situation (Forsell, 2004:38; Linné, 2005:7). En viktig fråga i detta sammanhang är hur den offentliga omsorgen bör utformas för att kunna möta de behov som hjälpbehövande äldre med invandrabakgrund och deras anhöriga har. För att kunna besvara denna fråga behövs kunskap om deras situation. I denna uppsats vill vi lyfta fram situationen för vuxna barn som dagligen tar hand om sina äldre föräldrar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna studie är att få en ökad kunskap om och förståelse för hur vuxna barn upplever att ge daglig omsorg till sina äldre föräldrar med invandrabakgrund. Vi vill undersöka deras egna förklaringar till varför de väljer att bli anhörigvårdare, om, och i så fall varför de inte söker hjälp från den offentliga äldreomsorgen som hemtjänst eller äldreboende. Fokus är att söka förklaringar inom områdena mellanmännsliga relationer, kultur och språkliga förutsättningar, i det sist nämnda, både som ett praktiskt hinder och som en del av kulturen. Utifrån syftet kommer följande tre frågeställningar att studeras:

¹Runt 60 % av personer över 65 år med hjälpbehov i Sverige får informell hjälp, det vill säga hjälp som inte kommer från hemtjänst, personlig assistans eller särskilt boende (Szebehely, 2009:32-33). Denna kunskap reser frågan, som vi inte kan besvara här, om även övriga äldre i Sverige underutnyttjar möjligheten till offentlig omsorg.

1. Hur beskriver de vuxna barnen relationen till sina åldrande föräldrar och hur påverkar deras relation omsorgssituationen och valet av omsorgsgivare?
2. Vilken betydelse har kultur för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina åldrande föräldrar med hjälpbehov och invandrarbakgrund?
3. Vilken betydelse har språkliga förutsättningar, både som ett praktiskt hinder och som en del av kulturen, för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina åldrande föräldrar med hjälpbehov och invandrarbakgrund?

1.3 Relevans för socialt arbete

Offentlig äldreomsorg som hemtjänst finns till för att tillgodose människors behov av hjälp i vardagen och hör därför till socialt arbete. Genom att besvara frågeställningarna är förhoppningen att öka kunskapen och kunna väcka nya frågor som kan bidra till att utveckla den offentliga äldreomsorgen, som hemtjänst och äldreboende så att de professionella inom denna sektor bättre ska kunna möta och ge stöd till anhängigvårdare, som i vår uppsats är vuxna barn, som ger omsorg till sina äldre föräldrar med hjälpbehov och invandrarbakgrund. Våra teman som presenteras nedan i uppsatsen, tidigare forskning och använda teorier relaterar till socialt arbete, både på en praktisk och på en teoretisk nivå eftersom de på en social nivå söker förklaringar om utsatta människors situation. Malcolm Payne (2008) uppmärksammar att skilda yrkesområden som berör socialt arbete omförhandlas som en följd av de sociala förväntningarna. Dessa yrkesområden har olika teoretiska perspektiv, samt olika sociala, juridiska och politiska sammanhang som överlappar varandra (Payne, 2008:56). Vi har av den anledningen försökt att inte i alltför hög grad gå in på perspektiv som inte helt kan anses räknas till socialt arbete. Det finns flera närliggande perspektiv när man diskuterar den sociala situationen för anhängigvårdare och äldre med hjälpbehov och invandrarbakgrund, som till exempel psykologi, statsvetenskap, omvårdnadsvetenskap och folkhälsovetenskap.

1.4 Uppsatsens disposition

I det första kapitlet redovisas inledning, syfte, frågeställningar och relevans för socialt arbete där framväxten av syftet förklaras. I kapitel två redovisas begreppsförklaringar och tidigare forskning. Kapitel tre handlar om vilka metoder vi tillämpat och här redovisas vetenskapsfilosofisk position, studiens design, datainsamling, databearbetning och tillvägagångssätt vid analys. Även uppsatsens trovärdighet och etiska överväganden presenteras. I kapitel fyra presenteras de teorier som vi valde att använda som analysverktyg: symbolisk interaktionism, utbyteteori och social exklusion. I kapitel fem redovisas resultat av

intervjuerna i form av citat och kommentarer baserat på våra frågeställningar och valda teman integrerat med analys utifrån valda teorier. Kapitel sex innehåller en sammanfattande helhetsanalys av insamlade data med koppling till tidigare forskning samt alternativa tolkningar. Våra tre frågeställningar diskuteras och besvaras i kapitel sju där även en metoddiskussion förs och förslag till fortsatt forskning presenteras.

2 Bakgrund

2.1 Begreppsförklaringar

Anhöriga: Med anhöriga kan avses såväl personer som finns i familjen och släktkretsen som grannar och vänner (Forssell, 2004:47). Vi kallar de vuxna barnen anhöriga och deras föräldrar kallar vi närstående, men ofta kallar vi dem bara vuxna barn och deras äldre föräldrar. I vår uppsats lever de i en ömsesidig nära relation i ett praktiskt och emotionellt beroendeförhållande till varandra. I socialtjänstlagen ges ingen närmare definition av anhörig och kommunen har yttersta ansvaret för omsorgen oavsett om man har anhöriga eller inte².

Anhörigvårdare: Är en form av anställning som finns i vissa kommuner. Anställningen är tidsbegränsad och kan upphöra när omsorgsbehovet förändras eller upphör, till exempel om de hjälpbehövande tillfrisknar, flyttar till ett särskilt boende eller vid dödsfall (Forssell, 2004:55). Alla utom en intervjuperson i denna uppsats är anställda anhörigvårdare med ersättning från kommunen. Därför kan det anses som att de äldre indirekt får hjälp från offentlig omsorg men fokus i denna uppsats är varför de inte tillgår hemtjänst och äldreboende.

Äldre: Begreppet äldre och åldrandet saknar en entydig definition. Att åldras är en individuell pågående process som upplevs olika av olika personer (Gaunt, 2002:84). Begreppet är socialt och kulturellt konstruerat, när en person anses vara gammal beror på i vilken tid och i vilken kultur individen lever. I vissa kulturer brukar man koppla begreppet till pensionering, vanligtvis vid 65 års ålder. De äldre i vår studie är från 58 år till 82 år och deras vuxna barn

²En analys av hur anhöriga till äldre invandrare, speciellt kvinnliga förväntas ta på sig omsorgsavsvar underbyggs av kommunens besparingskrav (Szebehely, 2009:42).

och föräldrarna själva anser att de är äldre. Vi har också sett att åldern påverkas av hälsan eftersom sjukdom kan medföra att man känner sig äldre.

Invandrare: Invandrare som begrepp började användas i mitten av 1960-talet och är laddat med underliggande betydelser som skapas och omskapas av de människor som använder begreppet (Ronström, 1996:33). Begreppet är missvisande eftersom det skapar en illusion av att alla som invandrat till Sverige utgör en homogen grupp (Forsell, 2004:57). De äldre i vår studie benämner vi ”äldre med invandrarbakgrund” i stället för ”äldre invandrare” för att markera att de kan tillhöra många andra grupper samtidigt. ”Invandrare” kan för oss implicit uttrycka att tillhörigheten är definitiv och att de aldrig ”är” något annat än ”invandrare”. Vi använder begreppet ”invandrare” när annan forskning använt detta eller när intervjupersoner citeras.

Kultur: Kultur är ett begrepp som kan betraktas som en process som skapas och återskapas i vardagen. Kulturen har stor inverkan på människors levnad och attityder och anses som en nyckel till förståelse av människors tänkande och agerande (Hanssen, 2007:15). Begreppet "kultur" innefattar vissa regler, beteenden, värderingar, traditioner och symboler som en grupp människor har gemensamt (Rapport från kulturrådet 1983:5). I vår studie vill vi diskutera begreppet kultur i relation till vuxna barn och deras interaktion med deras äldre föräldrar med hjälpbehov och i relation till mötet med svensk kultur.

Språk: En definition av språket som passar i sammanhanget för vår uppsats är hämtad från ett tal av direktören för Svenska akademien 2007. Han menar att språket består av ord kan liknas vid etiketter som vi klistrar på ting och företeelser inom oss och i vår omvärld. Men språket och verkligheten överensstämmer inte alltid och missförstånd kan uppstå när ord överförs från en kulturmiljö till en annan (Svenska Akademien, 2007). I denna uppsats förhåller vi oss till begreppet språk på ett liknande sätt som i symbolisk interaktionism där språket anses vara skapat i en social definition av situationen. Språket blir förståeligt först när meningen med orden som signifikanta symboler blir gemensamma vilket de blir i en gemensam kultur och därav språkets starka koppling till kulturen (Aspers, 2007:147; Trost & Levin, 2010:21). Språkliga praktiska hinder har att göra med de vuxna barnens roll att översätta åt sina föräldrar som inte behärskar svenska och detta ökade de äldres hjälpbehov³.

³ Det hjälpbehov som avses i vår uppsats är dagligt behov av hjälp med till exempel matlagning, dusch, städ, promenader och personlig omvårdnad. Ett hjälpbehov som är framträdande i vår studie är det som är förknippat med den äldre som inte behärskar svenska vilket resulterar i behov av översättning, tolkning och ledsagning.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Anhöriga till hjälpbehövande äldre med invandrarbakgrund och deras upplevelser

Skyddandets förnuft av Emilia Forssell (2004) är en studie om anhöriga till hjälpbehövande äldre (60-87 år) som invandrat sent i livet från olika utomeuropeiska länder, med hjälpbehov och som står utan insatser från offentlig äldreomsorg. Slutsatserna baseras dels på en kvalitativ analys av sju intervjuer med anhöriga som genomfördes 1999-2001, dels på en kvantitativ studie om hjälpinsatser i Stockholms län. Forsell visade att det finns olika förklaringar till varför omsorg ges utan inblandning av den offentliga äldreomsorgen. Förklaringarna berörde såväl omständigheter relaterade till familjernas bakgrund och hjälpmönster som till äldreomsorgen, bland annat obefintlig tillgång till hjälp på andra språk än svenska och bristfällig information om offentlig äldreomsorg. Intervjupersonernas relation till den äldre präglades dels av glädjen över att få vara tillsammans och dels av strävan efter att leva enligt traditionen. En negativ konsekvens av anhängvård som lyfts fram är att ansvaret som anhängvårdare kan minska umgänget med människor utanför familjen (Ibid:207). En omfattande diskussion förs i relation till anhörigas uttalanden associerat till kultur, samtidigt som det kulturella förklaringsvärdet problematiseras och en risk för kulturalisering⁴ diskuteras (Ibid:30). Denna avhandling var relevant för vår studie eftersom de anhöriga tog hand om sina äldre, de hade invandrarbakgrund, kulturen behandlades och den kvalitativa delen låg nära vår tanke om metod.

Samhörighet och plikt, om anhängvårdare med icke-svensk bakgrund är en kvalitativ intervjustudie av Eva Hildeblom (2003) som handlar om anhöriga som vårdar närstående äldre med invandrarbakgrund. Kultur, identitet, tradition och lojalitet är begrepp som används för att belysa upplevelser hos den anhörige. Språkliga hinder och pliktökänsla är exempel på anledningar som framkom i studien till varför den anhörige vårdar den närstående. Historiska och psykologiska aspekter relaterade till äldre med invandrarbakgrund lyftes fram. Hildebloms studie visade hur kultur, identitet, språk, lojalitet och integration kan vara faktorer som förklarar anledningen till anhörigas val att vårda sina äldre närstående. Denna studie intresserade oss för att målgruppen och ämnet sammanföll med vårt däremot saknades teoretisk fördjupning.

⁴ Kulturalisering är när sociala problem relaterat till invandrare förenklat förstås som direkt kopplat till kultur utan att samtidigt söka alternativa tolkningar. Kulturalisering ska inte sammanblandas med kulturella aspekter som med kritisk försiktighet vägs in i förklaringar tillsammans med andra förklaringar av levnadsförhållanden (Forsell, 2004).

Att vårda en närstående med invandrabakgrund är en intervjustudie om äldre, omsorg och kultur av Anna-Maria Stålgren (2010) som belyser olika faktorer som kan påverka beslutet att vårda en äldre närstående med invandrabakgrund. Resultatet har ordnats i teman som beslutet att ta hand om en närstående, tryggheten det ger den närstående, anhörigvårdarens situation och begränsningarna det medför, svårigheterna att få information och rättigheter tillgodosedda. Personer med invandrabakgrund tillskrevs ofta en förmodad speciell omsorgskultur. Resultatet visade hur brist på kommunal information till äldre och deras anhöriga samt bristande språkkunskaper bland personalen kan påverka de anhörigas och de äldres beslut. Denna studie fångade vår uppmärksamhet eftersom den var ny och uppmärksammade förhastade slutsatser om att främmande kultur i sig ger särskilda önskemål gällande omsorg.

2.2.2 Äldre med invandrabakgrund och deras syn på vård och omsorg

Jag förstår inte vad dom säger är en studie av Susanne Linné (2005) där äldre med invandrabakgrund i Malmö berättar om vård och omsorg. Denna studie var särskilt viktig för oss då de äldres egna berättelser studeras vilket ger förstahandsinformation. Syftet med denna studie var att undersöka varför äldre med invandrabakgrund i mindre utsträckning tar emot hemtjänst än äldre svenskar, och att undersöka vad de äldre har för kunskaper om och erfarenheter av svensk vård och omsorg i Malmö. Studien baseras på halvstrukturerade tematiska intervjuer och en gruppintervju med äldre med invandrabakgrund från utomnordiska länder som invandrat till Sverige i vuxen ålder. Studien belyste deras situation och önskemål om att få vård och omsorg från personal som pratar samma språk som de själva. Resultatet visade att kulturella skillnader och bristande språkkunskaper bland personalen var grundläggande orsaker till att äldre med invandrabakgrund avstår från att ta emot vård och omsorg från den kommunala äldreomsorgen i sitt eget hem. Att få hjälp av personal som kan prata samma språk, skulle öka deras känsla av trygghet och välbefinnande.

Jag kom till Sverige för att få vara med min son... Av Ferri Eshraghi (2003). Det övergripande syftet med denna studie var att beskriva upplevelser av vård och omsorg hos äldre med invandrabakgrund i Botkyrka kommun, samt ta reda på vilka önskemål de äldre har. De får omsorg hemma antingen av sina anhöriga eller av hemtjänstpersonal. Eshraghi genomförde semistrukturerade intervjuer med tolv äldre med invandrabakgrund. Resultatet visade att en vanlig förklaring till att anhöriga vårdar sina hjälpbehövande närstående är brist på språk- och kulturkompetent personal inom äldreomsorgen. Alla intervjuade kunde inte svenska, vilket skapade kommunikationsproblem med hemtjänstpersonalen. De som tog emot hemtjänst

upplevde sitt vardagliga liv som meningslöst och långtråkigt, till skillnad från äldre som fick hjälp från anhöriga. Intervjupersonerna förklarade att maten som du fick av hemtjänstpersonalen inte var anpassad efter deras kultur. Denna studie undersöker förutom anhörigomsorg även upplevelser av att ta emot hemtjänst för äldre med invandrarbakgrund vilket gav oss möjlighet att ta del av hur det är att ta emot hjälp från andra än de anhöriga.

2.2.3 Internationella studier

Family Care: An exploratory study of experience and expectations among older Chinese immigrants in Australia av Lo & Russel (2007) är en kvalitativ studie baserad på fem djupintervjuer med äldre kinesiska män och kvinnor med hjälpbehov och som invandrat sent i livet. Resultatet har analyserats utifrån dominerande teman för att öka den teoretiska förståelsen av omsorg inom familjen. Dessa teman var bostadsarrangemang, finanser, instrumentellt och affektivt stöd och förväntningar på traditioner av fromhet⁵ från ursprungslandet där barnen tar ett helhetsansvar för den äldres omsorg och hälsa. Det visade sig att ingen av familjerna levde enligt traditionell fromhet, och endast en förälder uttryckte sorg över att inte kunna lita på att barnen tog hand om henne. Istället dominerade västerländska omvårdnadsmonster i form av exempelvis hemtjänst, egen bostad och försörjningsstöd. Dessa monster berörde bland annat beroende och social isolering. Även situationer där barn eller hemtjänstpersonal tolkar för de äldre på grund av språksvårigheter nämndes. Författarna diskuterar också kulturell medvetenhet och känslighet kontra kulturellt stereotypiserande. Här får vi möjlighet att jämföra situationen för äldre som tar emot hjälp från familjen från en helt annan del av världen och som invandrat till ett helt annat land. Likheterna med vårt syfte är dock flera och intressanta och då menar vi att de som invandrat har en kollektiv kulturell bakgrund och möter ett individuellt inriktat samhälle.

Older people in America's immigrant families. Dilemmas of dependence, integration, and isolation av Treas & Mazumdar (2002) baseras på 28 kvalitativa intervjuer med äldre immigranter i USA, varav nästan hälften var från Filippinerna, resten från Korea, Taiwan, Mexico, Iran, Egypten, Jordan, Pakistan och Vietnam. Resultatet visar på konflikter mellan kulturella förväntningar på socialt liv med familjen och strukturella hinder i interaktionen. Detta resulterar i ett missnöje hos de äldre immigranterna som förvarras av isolering från sociala kontakter utanför familjen. Det visade sig att det inte bara var språksvårigheter som bidrog till deras isolering, utan även familjen spelade en viktig roll. De äldre bar ett tungt ansvar för hushållsgöromål i barnens hem, omtänksamma barn hindrade föräldrarna från att

⁵*Filial piety* betyder ordagrant översatt från engelska dotterlig eller sonlig fromhet (NE.se).

själva sköta vardagliga sysslor utanför hemmet, och det fanns en kollektiv familjeanda som bland annat handlar om att de äldre ska underordna sig övriga familjemedlemmars behov. Målgruppen för denna studie bär också med sig traditioner av kollektiv kultur från hemlandet men skiljer sig från vår genom att dessa äldre är vid god hälsa. Här kan intressanta frågor väckas om hur det kan se ut när den äldre inte är hindrad i vardagslivet på grund av hälsan.

3 Metod

3.1 Förförståelse

Forskarens medvetenhet om den egna förförståelsen är central, den påverkar vilken kunskap som presenteras, vilka frågor som ställs och till följd av det vad som är möjligt att besvara (Kvale& Brinkman, 2009:189). Den ena av författarna till denna uppsats, Madelein, har samma etniska och kulturella tillhörighet som de intervjuade personerna. Hon härstammar från en kollektiv kultur där det förväntas att familjen ska finnas till hands hela tiden och att vuxna barn ska vårda sina hjälpbehövande föräldrar. Att lämna föräldrarna på ett äldreboende uppfattas som en skam för hela familjen. Denna författare anser att hennes bakgrund och kulturtillhörighet har underlättat hennes förståelse för hur intervjupersonerna tänker och känner, och varför de väljer att vårda sina hjälpbehövande föräldrar. Under tre intervjuer kan svaren ha påverkats av att den andra författaren, Maria, är infödd svensk. Intervjupersonerna kanske inte ville uttrycka sig negativt om svensk omsorg av rädsla för att intervjuaren skulle kunna ta illa upp.

En litteraturgenomgång inför datainsamlingen är till för att berika och medvetandegöra undersökarnas förförståelse (Larsson, 2005:96). Med utgångspunkt i litteraturen identifierades centrala aspekter som kom att utmytna i de teman utifrån vilka vi formulerade våra frågeställningar.

Under vår utbildning inom socionomprogrammet har vi läst om och diskuterat vikten av att tona ner gränsdragningar i form av stereotypa bilder av grupper som till exempel invandrare. Denna förförståelse har bidragit till medvetenhet, dels om det känsliga i att lyfta fram en grupp i en vetenskaplig studie och därigenom löpa risken att peka ut dem som ett problem och dels nödvändigheten att lyfta fram grupper för att kunna förbättra hjälpen till dessa.

3.2 Vetenskapsfilosofisk position

Den vetenskapsfilosofiska position som präglar denna studie är en kombination av fenomenologi och hermeneutik. Vi har valt att använda oss av denna kombination av vetenskapsfilosofier eftersom vi strävar efter att dels låta de vuxna barnen med egna ord berätta om sin livssituation i relation till sina föräldrar och dels att systematiskt tolka deras upplevelser som kommer till uttryck i intervjuerna. Detta innebär att vi först utgått från fenomenologi vid datainsamling för att skapa en databas med rika beskrivningar som därefter bearbetas genom hermeneutiska tolkningar (jfr Larsson, 2005:30). Vi har valt fenomenologi motiverades av intresse att försöka förstå hur intervjupersoner upplever sin situation med utgångspunkt i deras egna beskrivningar (jfr Kvale & Brinkmann, 2009:30, 42). Vi valde hermeneutik för att tolkning sker utifrån de intervjuades mening som bearbetas på flera nivåer och därför ger möjlighet till fördjupning. Hermeneutik utförs genom en växelverkan mellan tolkning av de enskilda delarnas mening och textens helhetliga mening. De delarna kan förändra meningen hos helheten, som i sin tur kan förändra meningen hos delarna och därmed fördjupa förståelsen av både delar och helhet i en första hermeneutisk cirkel. Denna första tolkningscirkel byggs vidare med en växling mellan den egna förförståelsen och den nya förståelse vi når i analysen som utgör en andra hermeneutisk cirkel (Alvesson & Sköldberg, 2008: 194,199, 201). Vi tänker oss att de två beskrivna hermeneutiska cirkelarna till slut likt såpbubblor smälter samman till en enda stor sammanhängande såpbubbla vilken vi kan studera i ett nytt ljus för att komma fram till uppsatsens slutsatser.

3.3 Studiens design

Denna studie har en kvalitativ design för att vi ansåg att detta var bästa tillvägagångssättet för att kunna få kunskap om vuxna barns upplevelser av att ta hand om sin åldrande föräldrar med hjälpbehov och med invandrarbakgrund. Den kvalitativa metoden är den enda metod som tillåter undersökning av upplevelser sett ur ett helhetsperspektiv (Larsson, 2005:92). Vi ansåg att denna typ av kunskap inte hade varit möjligt att uppnå med en kvantitativ metod där frågorna hade varit bundna och om svarsalternativen hade varit på förhand givna.

Vi tillämpat en abduktiv strategi som är en kombination av induktiva och deduktiva ansatser. Den induktiva strategin användes genom att intervjupersonerna med egna ord beskrev sina egna subjektiva upplevelser, det vill säga empiri som är motsatsen till teori. Vi genomförde inte den andra delen av induktion som består i att härleda teori ur empiri. Deduktionen påbörjas vid inläsning av teorier och tidigare forskning. Deduktionen fortsatte under analysen

för att undersöka och diskutera om de valda teoretiska perspektiven och i så fall vilka begrepp som kan gälla som förklaringsmodell för ett mindre antal, det vill säga våra intervjupersoner (jfr Larsson, 2005:21-23).

3.4 Databesamling

3.4.1 Kvalitativ intervju

I denna studie har vi valt att använda kvalitativ intervju metod. Valet motiveras av att studiens syfte är att få en förståelse för och öka kunskapen om anhörigas upplevelser av att vårda en hjälpbehövande förälder med invandrarbakgrund. Kvalitativ intervju metod är en kraftfull metod eftersom den ger möjlighet att förstå intervjupersonernas upplevelser utifrån deras egna ord och meningsbeskrivningar (Larsson, 2005:92). Vi har använt halvstrukturerade och tematiska intervjuer som varken är ett öppet samtal eller ett helt strukturerat frågeformulär (jfr Kvale & Brinkmann, 2009:43). Genom att använda halvstrukturerad intervju metod ges utrymme för intervjupersonerna att fritt berätta om sina erfarenheter och upplevelser samtidigt som intervjuaren kan styra intervjun mot specifika teman; relationer, kultur och språkliga hinder. Friheten att själv berätta hade inte varit möjlig om vi använt enkäter där svarsalternativen hade varit givna på förhand.

3.4.2 Urval av intervjupersoner

Vi ville efter avgränsningar att intervjupersonerna skulle uppfylla tre kriterier; dagligen ta hand om och vårda en äldre förälder, ha invandrarbakgrund och den äldre skulle inte utnyttja praktisk offentlig omsorg. För att hitta intervjupersoner tillfrågades yrkespersoner som kom i kontakt med vår målgrupp. En chef för formellt anställda anhörigvårdare satte oss i kontakt med fem av intervjupersonerna men vi intervjuade tre av dem, en fick vi kontakt med genom en biståndshandläggare och en genom en präst vilka vi intervjuade. Denna urvalsstrategi medförde risken för val utifrån yrkespersonernas egen agenda vilket kan påverka resultatet men värdet av att hitta intervjupersoner snabbt var viktigare. Intervjupersonerna är kvinnor, 29 - 45 år och en man, 32 år. Deras föräldrar är mödrar, 58 – 81 år och en fader, 82 år. Vi ville inte styra urvalet mot en viss etnicitet, men intervjupersonerna var från olika delar av Irak och en var från Turkiet. Dessa personer skiljer sig från varandra på andra sätt, som att de vistas olika lång tid i Sverige, att de har olika hjälpsituationer och olika anknytning till arbetslivet. Trots geografisk likriktning anser vi att urvalet motsvarar vårt syfte. Det slumpade sig så att de vuxna barnen i vår empiri invandrade till Sverige tillsammans med sina föräldrar. Intervjupersonerna är bosatta i Gävle kommun och i Norrtälje kommun, fyra är kvinnor och

en är man. En intervju beslöt vi att utesluta på grund av för kortfattade svar, endast ja eller nej, vilket vi inte ansåg motsvara kraven på en kvalitativ intervju med fenomenologiska anspråk på rika beskrivningar av intervjupersonens upplevelser (Larsson, 2005:93). En inbokad intervju ställdes in då intervjupersonen valde att dra sig ur av praktiska skäl. Detta innebär att vi intervjuade fem vuxna barn med invandrarbakgrund som vårdar sina hjälpbehövande föräldrar efter bortfall.

3.4.3 Studiens avgränsningar och begränsningar

Urvalet av intervjupersoner medförde både definitionsproblem och avgränsningsproblem. Först riktade vi in oss på anhöriga i stort som tog hand om äldre med invandrarbakgrund med hjälpbehov, men i ett senare skede avgränsade vi urvalet till anhöriga som är vuxna barn. För vårt syfte spelar inte specifik härkomst en avgörande roll utan att ha invandrat i en vid bemärkelse var vårt enda krav. Senare visade det sig att vi inte fick variation i härkomst som vi nämnt i föregående avsnitt. De vuxna barnen skulle ta hand om föräldrar, över 65 år med en flytande åldersgräns inom rimliga gränser neråt eftersom det kunde vara möjligt att någon förälder kunde motsvara vårt syfte men ändå vara under 65 år. När i livet de äldre hade invandrat skulle också ha varit en möjlig avgränsning eftersom situationen och behoven kan skilja sig mellan de som invandrat senare i livet och de som invandrat tidigt men detta var inte avgörande för vårt syfte.

3.4.4 Intervjuguidens utformning

För att kunna få informationsrika beskrivningar, lyssna och låta intervjupersonerna prata fritt enligt en fenomenologisk vetenskapsfilosofi och samtidigt få svar inom vårt ämnesområde, har vi formulerat en intervjuguide som innehåller både öppna och mer detaljerade uppföljande intervjufrågor (se bilaga 1). Vi formulerade dessa frågor utifrån studiens syfte och huvudsakliga frågeställningar så att de "fångar in" det som vi har för avsikt att samla information kring. Att använda både öppna och uppföljande frågor ökar möjligheten att få informationsrika beskrivningar som i sin tur ökar validiteten i kvalitativa intervjuer (Larsson, 2005:103, 104, 116). Frågorna i intervjuguiden prövade vi genom att ställa dem till en utomstående. Detta gjorde vi för att få veta om frågorna gick att förstå av en person som inte var insatt i ämnet.

3.4.5 Uppläggning och genomförande av intervjuerna

Vi tillfrågade intervjupersonerna var de skulle känna sig mest bekväma att bli intervjuade, samtidigt som vi rekommenderade platser där det gick att samtala ostört. Två valde

anhörigcentrets samtalsrum i Gävle, en valde utbildningscentrum i Norrtälje, en valde att bli intervjuad i sitt hem och en valde en föreningslokal. Intervjuerna spelades in och den första intervjun genomfördes med båda författarna närvarande för att båda skulle kunna pröva frågornas kvalitet. Frågorna visade sig motsvara våra förväntningar varför vi inte såg det som nödvändigt att formulera om frågorna. Intervjupersonerna höll sig i stort sett till ämnena i vår intervjuguide. Endast vid ett fåtal tillfällen styrde intervjuaren tillbaka till ämnet. Därefter har författarna fördelat intervjuerna mellan sig. Samtliga intervjuer spelades in på band, längden på intervjuerna varierade från en timme till två timmar och 16 minuter.

3.5 Databearbetning och analys

Utgångspunkten i analysarbetet var våra tre frågeställningar som besvarades genom att koppla insamlade data till de valda teoretiska perspektiven. Intervjuerna skrevs utordagrant och i sin helhet, ytterst få gånger har en mindre omformulering gjorts för tydlighetens skull och strävan har varit att inte förändra innebörden i utsagorna. Detta skedde parallellt med att vi genomförde intervjuer. I början läste vi hela intervjutexten för att skapa oss ett första helhetsintryck av intervjun enligt den första fasen i den hermeneutiska cirkeln (jfr Kvale & Brinkmann, 2009:226). Analysarbetet genomförde vi på olika nivåer som representerar tolkningen av delarna i den cirkeln och de första deltolkningarna skedde när vi ordnat intervjutexterna utifrån vilka mönster vi kunde se. Vi strukturerade intervjutexten genom kodning, det vill säga att vi ordnade intervjupersonens utsagor i olika mönster som sedan sorterades under det tema och de teoretiska begrepp som vi ansåg stämmer överens med vårt syfte och våra frågeställningar. Genom kodning framstår delarna tydligare och det blir lättare att hitta något specifikt som sagts när man söker i texten och analysen växer fram (Ibid:217). Genom att gå igenom intervjumaterialet på ovanstående sätt ökade vi möjligheten att upptäcka nya viktiga mönster och i så fall ompröva de tidigare som funnits i vår förförståelse enligt en hermeneutisk meningstolkning och nå en ny förståelse i den andra hermeneutiska cirkel (jfr Alvesson & Skoldberg, 2008:199;Kvale& Brinkmann, 2009:226). Vi valde att integrera resultatet, som vi ordnat i belysande citat, med analysen med hjälp av våra valda teorier för att på detta sätt skapa en sammanhängande berättelse. Vi tänkte oss att det skulle vara mer intressant för läsaren än att ha en renodlad resultatdel med en mängd citat utan att berätta vad vi ville säga med dessa citat.

3.6 Uppsatsens trovärdighet

3.6.1 Intern validitet

God validitet när resultat, analys och slutsatser handlar om det som var tänkt i formulerandet av syftet (Larsson, 2005:66). Validitet i kvalitativ ansats bygger bland annat på undersökarens skicklighet att få fram rika och detaljerade beskrivningar från intervjupersonerna, så kallad intern validitet. Den interna validiteten brukar också kopplas till undersökarens förmåga att ifrågasätta och teoretiskt kritisera, analysera och tolka sina data (Ibid:116-117). Vi har i de olika momenten i forskningsprocessen strävat efter att redovisa något det som motsvarar vårt syfte där fokus är de vuxna barnens situation när de ger omsorg till sina föräldrar med invandrarbakgrund. Under intervjuernas genomförande har vi strävat efter att beakta validiteten genom att försöka få intervjupersonerna att berätta så detaljerat som möjligt om de teman vi valt. Detta ställer följaktligen krav på att intervjufrågorna och vi fann att frågorna handlade om det vi ville undersöka utformandet av intervjufrågorna som vi beskrivit i avsnitt 3.4.4. Vi har strävat efter intern validitet genom att beskriva de anhörigas situation så rikt som möjligt utifrån vårt syfte och våra avgränsade teman: kultur, mellanmänskliga relationer och språkliga förutsättningar. För att fördjupa analysen med mer än ett perspektiv valde vi teorierna interaktionism, utbytesteori och social exklusion. Vi har även jämfört vårt material med den tidigare forskningen inom samma ämnesområde.

3.6.2 Reliabilitet

Reliabiliteten i kvalitativa studier är begränsad och annorlunda än i kvantitativ forskning. I kvalitativa studier med små urval handlar reliabiliteten om tillförlitlighet, konsistens och inre logik. Att fråga intervjupersonen flera liknande frågor som fokuserar på samma tema, kan vara ett sätt för att undersöka konsistens (Larsson, 2005:117). Med tillförlitlighet avses i vilken utsträckning resultaten kan återupprepas i andra studier gällande intervjuförfarandet, intervjuaren och hanteringen av datamaterialet både under utskrift och under analys (Kvale, 2009:263). Tillförlitligheten är begränsad eftersom vår studie inte kan upprepas exakt på samma sätt. Det som kan göras om igen är att undersöka samma frågor med samma kriterier på intervjupersoner och analysera med samma metod, och då blir det avgörande hur väl vi har beskrivit de olika stegen, vilket vi har försökt eftersträva. I denna studie stärkte vi konsistensen när vi ställde flera liknande frågor som fokuserar på samma tema och de höll fast vid sina svar vilket visar att frågorna var hållbara. Svaren hängde samman på ett naturligt sätt och ökade den inre logiken. Efter en första testning av intervjuguiden var vi nöjda med

frågorna eftersom vi fick rika och varierade svar inom ramen för varje tema. Vi har kommit fram till att reliabiliteten är den bas som skapar förutsättning för validiteten.

3.6.3 Triangulering

Trovärdigheten, som handlar om både god validitet och reliabilitet, kan stärkas om triangulering tillämpas. Exempel på olika former av triangulering är när två eller flera vetenskapsfilosofiska positioner eller teorier används eller undersökartriangulering som är när olika personer intervjuar eller samma dataunderlag bearbetas av flera. Syftet med triangulering är att öka studiens trovärdighet och att uppnå mer nyanserade analyser (Larsson, 2005:27, 109). Vi har kombinerat två vetenskapsfilosofiska positioner, fenomenologi och hermeneutik, i syfte att redovisa rika beskrivningar av intervjupersonernas upplevelser, vilka sedan bildat grund för hermeneutiska tolkningar. Fördelning av intervjuer på olika intervjuare är till för att motverka intervjuarbias, det vill säga att den egna uppfattningen om ett ämne på ett obalanserat sätt styr inriktningen på en intervju (Kvale & Brinkmann, 2009:126, 260). Vi har alltså fördelat intervjuerna mellan oss för att balansera den snedvridning som kan uppstå när varje intervjuare betonar de frågor som hon eller han är mest intresserad av.

Var och en av författarna till denna uppsats har gjort en kodning var med utgångspunkt i våra teman, sedan jämförde vi och sammanfogade till en kodning. Vi har också använt teoritriangulering genom att analysera med utgångspunkt i fler än en teori, symbolisk interaktionism och utbytesteorin samt begreppet social exklusion. Här var vår avsikt att öka möjligheten att studera anhörigas upplevelser ur flera olika perspektiv och på olika nivåer mikro-, meso- samt, om än i betydligt mindre utsträckning, ett makroperspektiv.

3.6.4 Generaliserbarhet

Analytisk och naturalistisk generalisering utifrån kvalitativ forskning är möjlig men inte statistisk generalisering på grund av för små och icke-slumpmässiga urval. Analytisk generalisering betyder att man gör en bedömning av hur studiens resultat kan ge vägledning för förståelse av en annan situation med liknande förutsättningar. Med naturalistisk generalisering avses den generalisering som utgår från erfarenhet som utvecklas ur tyst kunskap som uttalas (Kvale & Brinkmann, 2009:281). I en analytisk generalisering strävar vi efter teoretiserande tolkningar som kan skapa en förståelse för andra verkligheter som liknar verkligheten de vuxna barnen i vår studie beskriver. De vuxna barnens utsagor kan ge en kunskap om livssituation och upplevelser hos vuxna barn som vårdar äldre hjälpbehövande föräldrar med invandrarbakgrund, och när de blir intervjuade kan vi förstå det som att deras

upplevelser övergår från tyst kunskap till formulerad påståendekunskap i en naturalistisk generalisering, men vi kan inte säga hur vanligt ett fenomen från vårt resultat är.

3.7 Etiska överväganden

Etiska överväganden följer hela forskningsprocessen från planering till rapportering och bör särskilt beaktas under intervjuundersökningen då värdet av kunskapen vägs mot deltagarnas integritet. Det kan också handla om att framställa ett ämne så fritt från fördomar som möjligt för att motverka intervjuarbias (Kvale & Brinkmann 2009:77, 260). I denna studie har vi utgått från etikregler formulerade i HSFR:s rekommendationer (Vetenskapsrådet, 2002). Detta innebär att kravet på information, samtycke och konfidentialitet har beaktats i varje moment av studien. Vi informerade intervjupersonerna både muntligt och skriftligt om syftet. Ett följebrev skickades till varje intervjuperson med information om uppsatsens övergripande syfte, anonymitet och deltagande (se bilaga 2). Denna information fick de ca två veckor innan intervjun, men vi gick även igenom dessa förutsättningar i början av varje intervju. Intervjupersonerna informerades om att det är helt fritt att inte besvara frågor om så önskades. De upplystes även om att deltagande är frivilligt och att de när som helst, utan att behöva ange någon anledning, hade rätt att avbryta intervjun. Intervjuerna genomfördes på den plats och vid den tidpunkt som intervjupersonerna önskade. De intervjuade meddelades att de efter intervjun kunde ringa för att eventuellt komplettera sina utsagor. Vi fick även tillstånd att ringa dem efter intervjuerna vid behov av komplettering eller korrigerings. För att kunna säkerställa anonymitet avlägsnades alla namn och uppgifter, vilka byttes ut mot andra uppgifter.

4 Teoretiska utgångspunkter

Intervjupersonernas berättelser har analyserats utifrån flera teoretiska aspekter, symbolisk interaktionism, utbytesteorin och social exklusion, i förhoppning om att på så sätt generera förklaringar som skulle riskera att gå förlorade med ett snävare teoretiskt perspektiv.

4.1 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism är en teori för analys av en verklighet som skapas socialt. Grundstenen i symbolisk interaktionism är att vi interagerar socialt med hjälp av symboler.

Dessa symboler utgörs av språk och gester som ett sätt att skapa mening, en mening som delas av dem som deltar i det sociala samspelet. Detta medför att förståelsen av varje ord som en symbol hänger ihop med definitionen av situationen (Aspers, 2007:149; Trost & Levin, 2010:21). Människor anses inte statiska utan aktiva och föränderliga i en pågående process, interaktionen kan uttrycka sig i kultur som sedvänjor, traditioner och normer. Individens beteende anses bestämt av normer och rollförväntningar som i sin tur bestäms av det omgivande sociala systemet. Dessa roller och normer är betydelsefulla för individens självbild och jaguppfattning. Jaget konstrueras i det sociala samspelet och mening skapas och tolkas i interaktion mellan individer (Aspers, 2007:147; Augustsson, 2007:91; Trost & Levin, 2010:21-22, 25, 113). Ett rollteoretiskt resonemang om att sända och ta emot förväntningar har vi ansett ligga nära begreppet den generaliserande andre som vi kommer in på nedan (jfr Trost & Levin, 2010:103-104, 166). I vår studie visade det sig att äldre med invandrarbakgrund har ett behov av att få ha kvar sin kultur från hemlandet. De äldre kom till ett nytt land och ha sin kultur och sina vanor med sig. Detta kan medföra att förmågan att förändras och anpassa sig till det nya och annorlunda kulturen kan bli sämre och kräver lång tid. Vuxna barnens val att ta hand om sina hjälpbehövande föräldrar kan ha påverkats av normer och traditioner som de lärt sig in i den så kallade socialisationsprocessen och språkets signifikanta symboler vilka vi kommer in på nedan.

Enlig Mead (refererad till i Trost & Levin, 2010: 49, 145-147) består språket av symboler som fått en gemensam mening i interaktion och genom gester, och kallas *språkets signifikanta symboler*. En förutsättning för socialt samspel är att vi människor kan kommunicera och förstå varandra. Människans förmåga att kommunicera via språket är betydelsefull i den sociala interaktionen. Att inte behärska ett språk eller att bara kunna ett begränsat ordförråd på ett främmande språk kan medföra att vi inte kan uttrycka oss som på det egna modersmålet. När en människa befinner sig i ett främmande land där hon inte behärskar språket utgör detta ett handikapp som kan öka risken att hon stöts ut ur den sociala gemenskapen. Hon kan även känna sig främmande och dra sig ur interaktionen (Ibid:20, 118). I vår intervjustudie har språket framstått som en betydelsefull faktor för valet att avstå från att ta emot hjälp från den offentliga äldreomsorgen. I och med att de äldre med invandrarbakgrund inte har svenska som modersmål, medförde det att de fick förlita sig till anhöriga för att kunna kommunicera och få sina behov tillgodosedda. Betydelsen av att ha personal som kan den äldres modersmål har visat sig vara en central del när det gäller deras behov. Intervjupersonerna betonade svårigheterna i att tillgodose de äldres behov på ett tillfredsställande sätt om personalen inte kan den äldres språk. I nästa stycke förklarar vi hur de vuxna barnen och de äldre i vår

intervjustudie redan i sitt hemland socialiserats in i en kultur som blivit en del i identiteten och sedan inte kan leva helt utan den.

Identitetsbildningen betraktas som en reflexiv verksamhet som enligt Mead styrs av både subjektssjaget "I" och objektsjaget "Me". "I" beskrivs som individens spontana respons på människors beteenden och attityder. "Me" är jagets sociala roller och de normer, värden och regler man tar till sig i interaktion med andra. Objektsjaget "Me" speglar människans anpassning efter samhällets normer (Augustsson, 2007:73-74) och är ett resultat av en socialiseringsprocess som är beroende av den kultur man vuxit upp i och befinner sig i (Trost & Levin, 2010:24-25). Det kan tolkas som att intervjupersonernas "Me" är grundlagd i hemlandet och i interaktion med andra. Dessa attityder kan förändras men förändringsprocessen kan ta långt tid, vilket kan göra att de kan ha svårigheter med att socialiseras in i en ny kultur eller att ändra sina normer. Begreppen den generaliserande andre och signifikanta andra kan fördjupa förklaringen om de vuxna barnens socialisationsprocess. Socialiseringsprocessen sker i det vardagliga livet genom interaktion med de så kallade signifikanta andra och *den generaliserade andre* av vilka människan under sin utveckling lär sig normer och förväntningar (Trost & Levin, 2010:74). Med den generaliserade andre menas de som blivit ett anonymt "man", folk eller det omgivande samhället. Dessa betraktas som abstrakta personer som representerar de normer och regler som individerna gradvis lär sig i interaktion med andra. Signaler och symboler från den generaliserade andre är av betydelse för jaguppfattningen genom att generella normer, attityder och värdemönster tolkas och internaliseras i jaget. Med begreppet *signifikanta andra* avses viktiga personer som har stor betydelse för människans identitets uppbyggnad och liv i stort. Det handlar om ett varierande antal personer i omgivningen som människan bryr sig om och tycker om. Det kan vara exempelvis make, maka, barn eller arbetskamrater, och det skiftar från person till person vilka dessa signifikanta andra är (Ibid:74, 76, 78). Det som framkom från intervjuerna gav beskrivningar som att dessa signifikanta andra är de anhöriga som är betydelsefulla för de äldres identitet och självkänsla. Medan den generaliserade andre var samhället som de födda i och uppväxt i. I det kollektiva samhället lärde sig de vuxna barnen viktiga signaler i form av generella normer, regler och värdemönster som påverkade i sin tur sina egna attityder.

4.2 Utbyteteori

Utbyteteori förklarar att människan befinner sig i relationer präglade av ett utbyte av tillgångar. Det handlar inte bara om ett utbyte av materiella föremål utan också om ett utbyte av abstrakta resurser som makt och rättvisa. Detta utbyte har satts i samband med äldres status

i samhället. Utbyte av resurser benämns *reciprocitet* och är ett centralt begrepp i denna teori (Tornstam, 2010: 91). Hur ett balanserat utbyte mellan äldre personer och deras barn kan innebära livstillfredsställelse kan förstås med hjälp av utbytesteori. I en internationell studie har livstillfredsställelse kopplats till reciprocitet och har bland annat mätts i hur nöjd den äldre är med sin fysiska hälsa, sociala relationer och miljö (Lowenstein, Katz & Gur-Yaish, 2007:871).

När de yngre drar nytta av den välfärd som de äldre åstadkommit, och de yngre i sin tur blir skyldiga att ta hand om de äldre kallas det *seriell reciprocitet* och det är ett fenomen som utvecklas över tid under livsloppet. Främst handlar det om att föräldrarna hjälpt sina barn när de var små och att föräldrarna i sin tur blir hjälpta av sina barn när de blivit äldre (Tornstam, 2010: 203, 205; Winkvist, 1999:60). Vår intervjustudie gav flera beskrivningar av seriell reciprocitet i form av att de vuxna barnen tog hand om sina hjälpbehövande föräldrar på samma sätt som de själva blev omhändertagna som små. De vuxna barnen uttryckte att de var nöjda med situationen, vilket kan vara tecken på en balans i utbytet mellan dem och deras föräldrar, något som enligt utbytesteorin kan förklara de vuxna barnens livstillfredsställelse. Vi kan inte säga så mycket om föräldrarnas livstillfredsställelse men flera av de vuxna barnen uttryckte att deras åldrande föräldrar ansåg att ett utbyte av omsorg mellan dem och deras barn var det enda rätta. I analysen och diskussionen kommer vi att analysera vad som utbyts och vilken påverkan detta har på den mellanmännsliga relationen mellan de vuxna barnen och deras föräldrar och vad kulturella värderingar och språkliga förutsättningar kan ha för betydelse i sammanhanget.

4.3 Social exklusion

Med begreppet *social exklusion* avses en person eller grupp som på grund av olika länkade problem inte får möjlighet att ta del av samhällets resurser. Exempel på dessa *länkade problem* kan vara när samma person är drabbad av nedsatt hälsa, låg inkomst, inte har kunskaper och färdigheter som behövs för att klara sig i samhället, är arbetslös och undermåliga bostadsförhållanden (Heule, 2011:22). I vår intervjustudie ser vi främst länkade problem som nedsatt hälsa, isolering på grund av språksvårigheter och ofta minsta möjliga pension hos de äldre föräldrarna med invandrarbakgrund. Länkade problem hos de vuxna barnen som vi har funnit exempel på är att ett par av dem har nedsatt fysisk hälsa och att de samtidigt har svårigheter att finna arbete som går att kombinera med sysselsättningen som anhörigvårdare. Ett av de vuxna barnen har en kombination av länkade problem; denna

intervjuperson är låginkomsttagare, har endast möjlighet att arbeta deltid och har svårt att se någon möjlighet att bilda familj på grund av komplexa problem knutna till sin förälders hälsa. En snävare definition, som förekommer i socialpolitiska sammanhang, inte minst på EU-nivå handlar om att social exkludering skulle vara samma som att vara utan avlönat arbete. Ensidig inriktning på att de som inte lönearbetar tillhör de socialt exkluderade kan förstärka den diskriminering som grundar sig i att arbetslöshet och bidragstagande automatiskt sätts i samband med etniska minoriteter (Shierup, 2002:12). Vår intervjustudie lyfter fram ett bredare perspektiv på social exkludering som de intervjuade vuxna barnen berörs av i form av länkade problem som vi beskrivit ovan. Shierups resonemang om social exkludering hjälper oss att förstå vikten av att se de vuxna barnen som tar hand om sina åldrande föräldrar som bärare av ett komplext nät av riskfaktorer som kan leda till social exkludering. Dessa riskfaktorer har vi i intervjuerna funnit exempel på i de vuxna barnens motiveringar till varför de och deras föräldrar väljer att inte utnyttja offentlig äldreomsorg. Både kulturella och språkliga skäl angetts som motivering till intervjupersonernas val, och vissa av dessa skäl kan tolkas som kopplade till riskfaktorer som kan leda till social exkludering. Detta ska inte förstås som att annorlunda språk och kultur i sig är riskfaktorer. Exempel på en språklig riskfaktor i vår empiri är när föräldrarna blir beroende av sina barn för översättning, eftersom barnen kan majoritetsspråket och all information filtreras genom barnen.

I empirin har vi också funnit exempel på riskfaktorer för social exkludering som ett resultat av biståndshandläggarens bedömning av föräldrarnas behov och den tid som går åt för omsorgen. De vuxna barnen som är anställda anhörigvårdare beskriver en oförståelse, från biståndshandläggarens sida, för den omfattning arbetet med omsorgen om föräldrarna har vilket gör det svårt att få ersättning som täcker tidsförlusten. Dessa riskfaktorer uppkommer när en minoritet, som de vuxna barnen tillhör, har svårt att finna ekonomiskt och känslomässigt stöd för sitt omsorgssätt från den offentliga sektorn.

5 Resultat och analys

Resultatet av intervjuerna med de vuxna barnen som tar hand om sina åldrande föräldrar med invandrarbakgrund redovisas nedan i form av belysande citat⁶ med utgångspunkt i de mönster som vi fann stämde med vårt syfte och våra frågeställningar. Analysen integrerades i resultatet och mönstren ordnades under temata mellanmänniska relationer, kultur och språkliga förutsättningar vilka vi såg som delarna i den första hermeneutiska cirkeln. Analysen genomfördes utifrån teorierna symbolisk interaktionism, utbytesteorin och social exklusion vilka ytterligare fördjupade och nyanserade vår förståelse av delarna i den första hermeneutiska cirkeln. Vi bearbetade materialet utifrån en medvetenhet om att varje ingrepp i intervjumaterialet medför en omtolkning utifrån vår egen förförståelse, den andra hermeneutiska cirkeln som även påverkades av tidigare forskning.

5.2 Presentation av intervjupersonerna

IP 1: Ahmad är 32 år, kurd från Irak och kom till Sverige med sin familj 1988. För ett och ett halvt år sedan började Ahmad ta hand om sin mor som är 72 år. Ahmad hjälper sin mor med att ge henne medicin, handräddning vid hygien, matlagning, promenera och följa med till läkarbesök.

IP 2: Salma är 29 år, och kurd från Irak. Hon och hennes familj kom till Sverige 1999. I över tio år har Salma tagit hand om sin mor som är 65 år. Salma hjälper sin mor med matlagning, hjälp med dusch, tvätt, promenera, handla, följa med till läkarbesök och hälsa på hemma hos andra.

⁶På de ställen där vi har gått in och förkortat ett citat har vi markerat med /.../. Vi har förkortat långa citat utan att meningen gått förlorad. Citaten har till viss del omformats från talspråk till skriftspråk eftersom redovisningen av talspråk kan medföra svårigheter vid läsningen av texten (jfr Kvale & Brinkmann, 2009:300, 301).

IP3: Laila är 45 år, kommer från Irak och sedan tio år tillbaka vårdar Laila sin mor som är 58 år. Laila hjälper sin mor med matlagning, följa med henne till läkarbesök, eller till platser som hon önskar, eller till personer som hon vill hälsa på, promenerar, tvätta, städa och handla.

IP4: Sara är 38 år, kurd från Turkiet. Sara kom till Sverige 1990 men återvände till Mellanöstern 1995 och kom tillbaka till Sverige 2002. Hennes föräldrar kom till Sverige 1993. Sara vårdar sin mor som är 81 år, och far som är 82 år. Hennes mor är helt och hållet beroende av Sara sedan fem år tillbaka men hennes far behöver endast viss hjälp. Sara hjälper dem med promenad, matlagning och bakning av bröd. Modern får hjälp med personlig hygien, duscha.

IP 5: Nadja är 43 år. Hon är från Irak. Nadja kom till Sverige tillsammans med sin mor 2008. Nadja tar hand om sin mor som är 76 år sedan tre år tillbaka. Nadja hjälper sin mor med dusch, promenad, följa till läkarbesök och av- och påklädning. Alla intervjupersoner bor i närheten av sina föräldrar.

5.3 Tema – Mellanmänniska relationer

I detta tema undersökte vi hur de vuxna barnen som vi intervjuade upplever relationen till sina åldrande föräldrar och hur denna relation påverkar deras omsorgssituation.

5.3.1 Förväntningar, socialisationsprocess och seriell reciprocitet

Ett mönster som visade sig i intervjuerna var att relationen mellan de vuxna barnen och föräldrarna påverkades av att föräldrarna förväntade sig att barnen skulle finnas till hands för dem. Detta mönster av förväntan i intervjupersonernas berättelser kan överföras från föräldrarna till barnen som idag är vuxna och vårdar sina åldrande föräldrar. Sara beskriver hur denna förväntan överförs i relationen till hennes egen dotter och hur Sara förväntar sig att få hjälp av dottern när hon själv blir äldre och är i behov av hjälp. Sara berättar om detta mönster och relationen mellan henne och hennes mor.

Min mor har gjort allt för mig när jag var liten. Nu är hon gammal och är i behov av hjälp. Det är min tur nu, jag måste göra det som hon gjorde för mig när jag var liten. Jag går tillbaka till samma punkt. Jag kommer själv att hamna i en sådan situation. Jag vill även att min dotter ser hur relationen fungerar mellan mig och min mor. Då kommer min dotter säkert att göra samma sak som jag gör för min mor nu.

Ett exempel på när förväntningarna mellan mor och dotter inte riktigt överensstämmer finner vi i Lailas berättelse som vårdar sin mor.

Jag har sagt till min mor att lördagar och söndagar är mina barn hemma och jag har andra aktiviteter. Om du accepterar det så ska jag be hemtjänsten att komma på lördagar och söndagar och hjälpa till. /.../ Jag ska fortsätta komma för att laga mat och hjälpa dig med dusch. Personalen från hemtjänsten ska bara hjälpa dig med att städa, tvätta och ge dig mediciner. Jag såg att hon blev ledsen, jag sa: "Ok, mor jag ska fortsätta komma".

Enligt teorin symbolisk interaktionism kan de två ovanstående citaten tolkas som att valet att vårda sina föräldrar kan relateras till hur de blivit uppfostrade och till attityder, sociala normer och värderingar som de lärt sig i en socialisationsprocess. I denna process har de vuxna barnen fått en uppfattning om vad som är allmänt förväntat från dem utifrån regler som finns i samhället och som de internaliserat. Intervjupersonernas uttalande visar att de försökte leva upp till de normer som de lärt sig i denna socialisationsprocess. De vuxna barnen uppförde sig i överensstämmelse med de förväntningar som omgivningen och föräldrarna riktade mot dem. Att dottern ändå gav sig in i diskussion om detta med modern ser vi som ett tecken på att socialisationsprocessen som påbörjats i hemlandet har fått inslag av svenska sociala normer och värderingar hos dottern.

Utifrån begreppet seriell reciprocitet kan vi göra tolkningen att de ömsesidiga förväntningarna mellan generationerna handlar om ett utbyte av omsorg, som det talas om i citaten. På en dold nivå i den mellanmännsliga relationen skulle det också kunna handla om utbyte av kärlek. De vuxna barnen uttrycker att de har en vilja att kunna återgälda den hjälp som de fick från sina föräldrar tidigare i livet, och med begreppet reciprocitet kan vi förstå att de vuxna barnen i sitt omsorgsgivande bevarar balansen i den ömsesidiga utbytesprocessen. Vi tolkar det som att när de vuxna barnen kan utöva sin och deras föräldrars vilja i ett utbyte av omsorg kan detta bidra till livstillfredsställelse. I Saras och Lailas berättelser tolkar vi det som att Sara i högre grad än Laila uppnår balans i mellanmännsliga relationen med sin mor. Livstillfredsställelse som uppnås genom balans i den seriella reciprociteten mellan de vuxna barnen och deras åldrande föräldrar med invandrabakgrund tolkar vi som ett framträdande mönster för omsorgsmotiv, vilket vi kommer att gå närmare in på i nästa avsnitt.

5.3.2 Mellanmännsliga relationen och omsorgsmotiv

Intervjupersonerna talade om olika typer av känslor i relationen till sin äldre förälder och mönster framkom som handlade om kärlek, trygghet, vänskap, känslan av att vara utvald, men även skuld-känslor. Dessa känslor tycktes vara tätt sammankopplade med motiven till varför de vårdar sina äldre närstående som vi i denna analys kallar omsorgsmotiv. Laila som själv vårdar sin mor talade om trygghet som en anledning till valet att ta hand om sin hjälpbehövande mor.

Jag vårdar min mor för att jag är äldsta barnet och har alltid bott nära henne. Jag kunde inte flytta mig långt bort från henne, jag vet inte men jag tror att hon är mer trygg när hon är med mig. Vi känner oss som kompisar.

Vi har också valt lyfta fram ett citat som ger exempel på känslan av att vara utvald och därefter kommer ett citat om känslan av skuld. Ahmad berättar om när han blev utvald av sin mor, trots att han har flera syskon som bor i Sverige.

Det finns något inom mig som säger mig att det finns en anledning till att det blev jag som blev utvald att ta hand om mor. Jag och min bror, som är ett år äldre än jag, det är vi som stått morsan närmast. Jag tror att det är därför hon känner sig mest bekväm med att det blev just vi. Det jag har märkt är att mina äldre syskon kan hon ifrågasätta: "Ställ inte koppen där", "men du titta mattan, har du sett kanterna", smågrejer.

Sara som vårdar sin hjälpbehövande mor, ansåg sig skyldig till sin mors situation och därför väljer hon att vårda henne. Sara berättar om sina känslor:

Det är mina känslor som tvingat mig att vårda min mor /.../ Jag känner mig skyldig till den situation som hon lever i nu. Jag känner mig skyldig mot min mor för att hon blev sjuk. Jag har lämnat henne trots att jag vet att hon är mycket känslig när det gäller sina barn. Hon är mycket känslig eftersom mina första fyra syskon dog i hemlandet. Därför försöker hon skydda sina barn, men jag lämnade mina föräldrar och försvann. Från 1993 till 2003 visste hon ingenting om mig. Hon visste inte var jag var, eller vad jag gjorde. Hon visste inte om jag levde eller inte, därför känner jag mig skyldig mot henne. De är mina föräldrar och jag har lovat mig själv att vårda dem medan de lever.

Saras berättelse vittnar om blandade upplevelser av å ena sidan en bra relation och å andra sidan känslor av skuld, vilka kan ses som följder av en komplex situation med orsaker som kan ligga långt tillbaka i tiden. Sara berättade om skuldkänslor gentemot sin mor som förlorat fyra barn och vad det kan innebära för en mor att inte veta var hennes dotter befinner sig under lång tid. Saras berättelse handlar mycket om dåligt samvete för att modern har det besvärligt eftersom hon känner sig skyldig till moderns nuvarande situation. Detta kan kopplas till symbolisk interaktionism som hävdar att i socialisationsprocessen har individen lärt sig internaliserade normer, vilka styr oss så att vi ibland får dåligt samvete om vi inte gör som normerna säger.

Med utgångspunkt i begreppet reciprocitet kan vi tolka det som att Sara upplevde känslan av tillfredsställelse i form av en lättnad från skuldkänslor när hon vårdar sin mor. På liknande sätt tolkar vi det som att Ahmad upplevde en viss tillfredsställelse i att vara utvald. För både Sara och Ahmad kan den här tillfredsställelsen handla om att balansen i det livslånga givandet och tagandet mellan barn och föräldrar bevaras, även om deras situation idag består av ett till synes ensidigt givande från de vuxna barnens sida. Detta fördjupar vår förståelse av begreppet

reciprocitet som förklarar det ömsesidiga utbyte som kännetecknar det sociala samspelet som sker i det vardagliga livet. De vuxna barnens beskrivningar handlar också om något som kan tolkas som tillfredsställelse till följd av kärlek till den hjälpbehövande föräldern och om glädjen i att kunna hjälpa dem som man själv blivit hjälpt tidigare i livet. Vi tolkar det som att kärlek ger ytterligare en dimension till begreppet reciprocitet, en teori som annars fokuserar på att det ska råda balans i vad som ges och tas emot i relationen vilket strider mot att kärlek mellan föräldrar och barn anses ovillkorlig utan krav på balans. Det är ur en balanserad ömsesidighet i relationen, med minnena av det liv och den historia som varit, som anhöriga hämtar kraft och omsorgsmotiv från om den nuvarande situationen blir svår att uthärda. Intervjupersonernas berättelser visade att deras föräldrar trots behovet av hjälp till viss del kunde bibehålla de reciproka relationer som är nödvändiga för att kunna uppnå ett balanserat utbyte.

Om vi kopplar intervjupersonernas uttalande till symbolisk interaktionism och begreppet signifikanta andra förklaras relationen på ett annat sätt som mer handlar om formandet av identiteten genom signifikanta andra. Intervjupersonernas uttalande tolkar vi som att de signifikanta andra var och är de hjälpbehövande föräldrarna även om de vårdas av sina vuxna barn. Det kan inte vara så enkelt att byta roll med sin förälder, vilket det på sätt och vis handlar om när barnet tar hand om föräldern istället för tvärt om. Detta uttrycks i intervjupersonernas önskan att föräldrarna skulle klara sig mer själva. Utifrån denna teori kan även vuxna barn betraktas som betydelsefulla för de äldres identitet och självkänsla när de vuxna barnen har blivit signifikanta andra för föräldern. Rollen som signifikant andre för sin förälder förklarar deras beskyddande sätt och kan förstärka barnens omsorgsmotiv.

5.3.3 Mellanmänniska relationer, länkade problem och det egna livspusslet

De vuxna barnen beskriver mellanmänniska relationen på olika sätt och i detta ingår vad de gör för sin förälder med hjälpbehov. Ett mönster som var framträdande handlade om att de ger omfattande hjälp som påverkar och styr deras liv. En intervjuperson som fyller sin dag med sysslor i omsorgen av sina föräldrar är Sara som berättar om hur en vanlig dag kan se ut.

Dagen börjar klockan sju med frukost och personlig hygien, duscha och en kort promenad vid klockan åtta runt i området. Sedan vid tio-tiden brukar jag ge dem en soppa. Sedan mellan klockan tolv och ett blev det lunch och matlagning ingår. Jag lagar själv och bakar själv brödet. Sedan går jag hem, och mellan klockan tre och fyra kommer jag tillbaka igen. Pappa klarar sig själv men det är mest mor som behöver hjälp och sedan går jag hem igen. Jag kommer till dem igen klockan sju och stannar hos dem till halv nio, tills min mor sitter i sängen. Jag kommer tillbaka innan jag själv sover. Jag tar en tur till ibland mellan tio

eller elva på natten. Det är samma rutiner varje dag. Jag städar nästan varje dag. Jag tvättar en gång i vecka och duschar min mor varannan dag.

De vuxna barnen berättade om detta mönster som påverkar deras arbetsliv, utbildning, familjeliv och i slutändan även deras ekonomi. Deras relation till föräldern bygger på att tiderna naturligt nog är anpassade efter föräldrarnas behov och detta medförde svårigheter för det vuxna barnet att planera sin egen tid. Det faktum att dagen ofta splittrades medförde att det kunde vara svårt att hitta ett arbete med tider som passade. Salma har valt bort sitt eget familjeliv på grund av moderns beroende av dottern.

Jag önskar att hon (min mor) skulle vara frisk och klar. Det är svårt när jag tänker tillbaka och jag skulle också önska att jag hade en familj och ha min fritid och kunde leva som de andra. För mig är det lite svårt och skaffa en familj nu /.../ Jag tror inte att hon vill att jag skulle skaffa en familj faktiskt /.../ ibland brukar jag skoja med henne och säga: "Jag tror att du inte vill att jag ska flytta, att jag inte ska skaffa en familj för mig själv, att jag ska vara med dig hela tiden." Ja, hon skrattar och säger: "Ja det vill jag."

Laila berättar om sina funderingar om sitt arbetsliv och vi tolkar det som att Laila har svårigheter att kombinera sin roll som anhängvårdare med arbetslivet.

Även om jag jobbar så måste jag ordna allt för min mamma. Nu jobbar jag mest med min mamma efter kl. fyra eller fem, på förmiddagar behöver hon inte mig. /.../ Jag är utbildad som sjuksköterska i hemlandet, men inte här i Sverige. I Sverige läste jag /.../ en kurs som undersköterska, efter detta började jag jobba då och då. Året 2003 började jag jobba med språkstöd. Jag jobbar inte nu. /.../ Jag får lite ersättning från arbetsförmedlingen. Annars är det svårt men jag har tänkt att jag kanske kommer att jobba en dag. Jag måste jobba.

Utifrån citaten i det här avsnittet tolkar vi det som att de vuxna barnen lever i en relation med risk för länkade problem, och att deras föräldrars utsatta position i samhället som gör dem beroende av sina barns hjälp kan leda till att nya problem skapas både för de vuxna barnen och för deras föräldrar. Den tydligaste problem- kombinationen är den vi gav exempel på i citaten ovan i form av svårigheter att kombinera omsorgsansvaret med arbetsliv och privatliv. Därtill kommer problemet med den språkliga isoleringen för den äldre föräldern som har invandrat sent i livet och som gällde alla äldre i vår intervjustudie. Salma som inte såg möjlighet att bilda egen familj kan vi tolka som att hon har i för hög grad blivit signifikant andre för sin mor. Vi kommer att lyfta fram fler citat som berör språkliga förutsättningar nedan, under tema kultur. Ett annat exempel på föräldrarnas beroende som kan medföra en risk för social exkludering är när föräldern är beroende av sitt barn ekonomiskt, och inte bara är beroende av barnets fysiska omsorger och kunskaper i svenska. I vår intervjustudie fann vi exempel på detta i Salmas berättelse om sin förälder som har minsta möjliga pension och behöver bidrag från sin deltidsarbetande dotter.

5.4 Tema – Kultur

I detta tema beskriver vi exempel på kulturens betydelse för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina äldre föräldrar, som har ett hjälpbehov och invandrarbakgrund.

5.4.1 Kulturella skillnader, familjesammanhållning och religion

Ett mönster som framkom under intervjuerna var att intervjupersonerna upplevde att det finns kulturella skillnader när det gäller familjerelationer jämfört med svensk kultur. Den främsta skillnaden som beskrevs var att de upplevde att de tog ett större omsorgsansvar för sin familj, vilket ansågs tillhöra deras kultur. Sara beskrev det med följande ord:

Vi kommer från en kultur där det viktigaste för oss är att ta hand om våra föräldrar. Vi har lärt oss att ta hand om våra föräldrar och äldre människor. /.../ Jag brukar alltid säga att de äldre människorna är levande historia.

Detta mönster fanns även i Nadjas berättelse. Hon gav exempel på hur hennes familj har en vana att alltid vara tillsammans. Familjen tar tillsammans hand om de äldre och i Sverige har familjen fått vänja sig vid ett nytt sätt att bo men fortsätter att ge omsorg tillsammans:

Vi har bott tillsammans i Syrien /.../ vi kom till Sverige och vi fortsätter att hjälpa henne [modern]. I mitt hemland bodde vi alla i ett hus, vi var elva personer och vi var jättegglada när vi hjälpte varandra /.../ men här bor min brors familj i en lägenhet, jag bor i en lägenhet ensam, min mor bor i en lägenhet, det är svårt.

Ahmad berättade också om kultur i samband med valet att vårda sina föräldrar hemma. Han och även Sara upplevde att valet inte är religiöst förankrat.

Mina två närmaste vänner är palestinier. Jag har diskuterat kulturens betydelse för valet att vårda våra föräldrar hemma. Det som är intressant är att den ena är kristen och den andra är muslim och de har samma syn. Det som jag syftar på är att många tror att valet är religiöst förankrat eller knutet till religion, men det är inte så eftersom de har olika religioner men har samma syn.

När Sara blev tillfrågad om hennes religion kan ha påverkat den omsorgen hon ger till sina hjälpbehövande föräldrar svarade hon med följande:

Jag är inte en religiös människa och mor är inte ursprungligen muslim, hon har en annan religion men konfronteras till Islam. Far är inte heller religiös, inom vår familj har religion inte stor betydelse.

Intervjupersonernas berättelser visade att kultur och traditioner var betydelsefulla faktorer för valet att vårda sina hjälpbehövande föräldrar hemma. Valet kan tolkas som att det hänger samman med deras tradition av att leva i ett kollektivt samhälle. I sådana kulturer brukar familjemedlemmar ha ömsesidiga förpliktelser mot varandra (Hofstede & Hofstede, 2005:88).

Det som framkom från intervjupersonerna kan också kopplas till Meads syn på jaget. Det kan tolkas som att vuxna barns val att vårda sina hjälpbehövande föräldrar är påverkat av normer och värderingar som finns i den kultur de har vuxit upp i och som de har lärt sig under uppfostran. I deras objektjag "Me" finns alla sociala normer och värderingar internaliserade. Att förändra dessa värderingar tar lång tid eftersom denna del av jaget är långsamt föränderligt. Trots att normer och värderingar även kan komma från religionen skiljer vissa intervjupersoner på kultur och religion.

De vuxna barnen berättade att deras omsorgsrelation gjorde dem själva och deras föräldrar nöjda, och att deras kulturella bakgrund hörde ihop med självklarheten att ta hand om sin hjälpbehövande förälder och att hemtjänst eller äldreboende därför var omöjligt. Utifrån dessa berättelser kan vi förstå att våra intervjupersoner ansåg att det rådde balans i utbytet mellan dem och deras föräldrar, och att deras kultur hade betydelse för denna balans och de vuxna barnens livstillfredsställelse, och enligt dem också för deras åldrande föräldrars livstillfredsställelse. Uttalandena i intervjuerna väckte ytterligare frågor om balansen i den seriella reciprociteten eftersom vi till en början såg en obalans i utbytet mellan föräldrar och de vuxna barnen i vår studie. De vuxna barnen tycktes göra "allt" för sina föräldrar utan hopp om att få något tillbaka. Ett svar på en av dessa frågor kan vara att vi såg de vuxna barnens situation ur ett kortare tidsperspektiv. Vi kunde genom tillämpning av begreppet seriell reciprocitet och aspekten kultur förstå att kulturen hade betydelse för balansen i utbytet av omsorger sett ur ett längre tidsperspektiv, ett perspektiv som sträcker sig åtminstone två generationer tillbaka.

5.4.2 Synen på äldreboende och hemtjänst

Intervjupersonerna berättade om att det är deras ansvar att ta hand om sina föräldrar om de har behov av hjälp. Motståndet till att lämna sina hjälpbehövande föräldrar på ett äldreboende var framträdande i deras berättelser. Ett exempel på detta kommer från Sara som beskrev hur svårt det är att acceptera äldreboende.

Jag har alltid varit emot det här med äldreboende. Jag anser att det är omänskligt att lämna eller att "tvinga" en äldre människa att leva i en "cell", som jag brukar säga. /.../. Kanske har de bra service men i alla fall /.../. Ibland brukar jag skoja med min mor och säga att jag ska lämna henne på ett äldreboende. Hon säger att: "Den dagen kommer jag att dö".

Detta mönster fanns även i Salmas intervju som uttalade sig om hur hon upplever att hennes hjälpbehövande mor ser på den offentliga äldreomsorgen i form av äldreboende.

Jag tror att hon [modern] kanske inte tyckt om att bo på ett äldreboende eftersom vi är alltid tillsammans och hon vill inte gå från barnen.

Intervjupersonernas uttalande visade att kulturen har stor inverkan på valet att avstå från att ta emot hjälp från den offentliga äldreomsorgen. Utifrån symbolisk interaktionism kan vuxna barns vilja att vårda sina hjälpbehövande föräldrar tolkas som att de redan i sitt hemland socialiserats in i en kultur och mottagit dess förväntningar och internaliserade normer som sänds från omgivande kulturen. Ett annat citat kommer från Nadja som nyanserar bilden något. Nadja är öppen för att hemtjänst kan behövas även om hennes mor inte accepterar det.

För de personer som inte har barn som kan hjälpa dem, barnen har inte tid för att de jobbar eller går i skolan de kan inte hjälpa sina föräldrar. På det sättet är äldreboende och hemtjänst jättebra för gamla personer /.../ även om de kommer från ett annat land och inte har familjen här i Sverige är hemtjänst och äldreboende jättebra.

Sara berättade om att en person med invandrabakgrund har sin förälder på ett äldreboende och därför anses vara någon som har förlorat sina rötter. Denna person pratar man inte om.

Vi brukar samlas och diskutera. När någon säger personens namn så säger alla /.../ prata inte om honom. En som kastar ut sin mamma kan inte göra något för någon annan. Denna människa har tappat sina rötter, man lämnar inte sina föräldrar till ett äldreboende.

Saras berättelse visar hur en man med invandrabakgrund som lämnat sin mamma på ett äldreboende har bestraffats informellt i form av utstötning ur gemenskapen av andra personer som tillhör samma kultur. Personen ansågs bryta mot de generella normerna som finns i kulturen när han lämnade sin mamma på ett äldreboende. Utifrån symbolisk interaktionism kan vi tolka detta som att Sara och andra vuxna barn som vårdar sina åldrande föräldrar har lärt sig och lär varandra i socialisationsprocessen av "de generaliserade andra" att det är en förpliktelse att ta hand om hjälpbehövande närstående och inte lämna dem på ett äldreboende. Sara och de andra som diskuterar "normbrytaren" är också en del av "de generaliserade andra". När någon bryter mot det sociala regleregimen som ovan kan följderna bli katastrofala. Att bryta mot dessa internaliserade normer kan betyda att mottagaren har missförstått utsända förväntningar och det kan leda till negativa konsekvenser i form av bestraffning. Detta kan tolkas som att äldre invandrare och deras anhöriga i interaktion med de generaliserade andra har lärt sig generella normer, attityder och värdemönster. De har lärt sig till exempel att barn är förpliktade att vårda sina hjälpbehövande föräldrar och att det är skam att lämna dem på ett äldreboende eller att låta främmande människor hjälpa dem med vardagliga behov. Citatet från Nadja låter oss förstå att det sett ur en annan vinkel kan finnas tolerans för att ta emot offentlig äldreomsorg.

5.4.3 Matkulturen och aktivitet

En annan aspekt som handlar om kulturella skillnader kom till uttryck i form av annorlunda matvanor. Intervjupersonerna ansåg att det fanns svårigheter att ta emot hjälp från hemtjänsten när det gällde matsituationen eftersom de äldre invandrarna inte accepterade färdig och uppvärmd mat. I följande citat beskriver Sara hur hennes föräldrar har svårigheter att ändra sina matvanor.

Mina föräldrar äter inte snabbmat. Det är svårt för dem att byta sina matvanor. Vi har olika matkulturer och smaker. Mina föräldrar är också diabetiker och de kan inte äta svenskt färdigbakat bröd. De äter särskilt bröd som jag brukar baka själv.

Ett par av intervjupersonerna lyfte också fram att aktiviteter anordnade med kommunala medel inte är anpassade för personer med invandrabakgrund. I följande citat berättar Sara hur hon gav egna förslag till hur hon tror aktiviteterna skulle vara utformade för att den äldre föräldern skulle vilja delta.

Man kan inte se en enda med invandrabakgrund när de ordnar aktiviteter. /.../ De kunde ordna t.ex. kulturveckor, ena gången aktiviteter för en nationalitet, nästa vecka till exempel en annan nationalitet och så. /.../ Om de gör det så skulle min modern vilja åka dit. De måste ha särskilda aktiviteter till invandrade människor. Det är roligt för äldre människor, om de ordnar det. Att göra särskilda aktiviteter för människor med annan bakgrund också.

Valet att ta hand om en äldre förälder med hjälpbehov beskrevs av flera intervjupersoner som associerat till kultur på olika sätt. I intervjuerna framkom att äldre invandrare vill äta maten som de är vana vid och som de har ätit i hela sitt liv. Att äta färdig eller uppvärmd mat ansågs strida mot de traditionella vanor som de äldre invandrarna har tagit med sig från sin kultur. Intervjupersonerna upplevde att aktiviteter som kommunen anordnar för äldre inte är anpassade efter deras kultur och bakgrund. Det kan kopplas till den symboliska interaktionismen som hävdar att nuet och våra handlingar påverkas av erfarenheter och uppfostran. Valet att äta maten som de är vana vid kan utifrån symbolisk interaktionism tolkas som att en människa som är född och uppväxt i en kultur har vissa vanor och seder när det gäller matlagning. Det bli svårt för dem att ändra sina vanor då det kan tolkas som att matkulturen har svetsats samman med eras identitet då lärt sig matvanor från sina signifikanta andra.

5.5 Tema – Språkliga förutsättningar

Temat språkliga förutsättningar beskriver hur de vuxna barnens och deras åldrande föräldrars omsorgssituation påverkas av språkliga förutsättningar. Detta tema kom att visa sig ha flera gemensamma beröringspunkter med kultur.

5.5.1 Beroende, isolering och otrygghet

Språkliga hinder nämndes av alla intervjuade som en av de viktigaste förklaringarna till de vuxna barnens och de äldre hjälpbehövande föräldrarnas val att inte söka hjälp från den offentliga äldreomsorgen. Det framkom att det var viktigt för de hjälpbehövande äldre föräldrarna att kunna kommunicera sina behov till någon som kan tala deras språk och att det bidrog till trygghet. Laila berättar att modern bara vill ha hjälp från någon som kan hennes eget språk.

Hon [modern] vill inte ha hjälp från hemtjänsten. Förra året meddelade jag att jag ska åka på resa. /.../ Anhörigcenter sa att de skulle kunna skicka personalen men min mamma vägrade. Hon säger att hon vill ha en person som hon känner och kan förstå och som pratar hennes språk, då valde hon en kvinna som hon känner som också är kurd men från Turkiet. /.../ När man kan språket, så känner man sig trygg.

Symbolisk interaktionism betonar att om människor inte kan uttrycka sig som de skulle ha gjort på sitt modersmål får det konsekvenser för det sociala samspelet. Det sociala samspelet som berör våra intervjupersoner gäller samspelet i omsorgssituationen. Både de vuxna barnen och deras föräldrar är rädda för svårigheten att få föräldrarnas behov tillgodosedda på ett tillfredställande sätt med omsorgspersonal som inte talar föräldrarnas språk. Mead hävdar att språket är en signifikant symbol som möjliggör kommunikation mellan människor, vilket kan ske när en signal har en gemensam mening för två människor. Utifrån Meads ovanstående teori skulle vi kunna förklara det som att de språkliga signifikanta symbolerna i den beskrivna omsorgssituationen i vår studie inte har en gemensam mening vilket kan skapa en känsla av otrygghet bland de äldre invandrarna. En otrygghet som vi tolkar att de vuxna barnen vill skydda sina åldrande föräldrar från.

Ett par intervjupersoner berättade att bristande språkkunskaper hos de äldre föräldrarna kan skapa ett beroende och att de trots sitt hjälpbehov skulle kunna klara sig mer själva om de kunde svenska. Salma berättar om moderns beroende av henne.

Om hon [modern] kunde svenska då kunde hon gå och handla istället för att vänta på mig, besöka läkare eller åka buss själv, istället för att jag ska vara med henne. Ja, det är mycket som hon skulle göra istället. Hon kan inte och hon är beroende av oss.

När även det vuxna barnet har begränsade språkkunskaper minskar den åldrande föräldrarnas möjligheter att ta del av samhällets offentliga omsorg. Nadja berättar:

Ja, jag hoppas...[väntar] att jag kan svenska jättebra. Det är ett jätteproblem med språket. Jag hoppas att hon [modern] blir frisk och blir bra, att hon kan göra allt själv så att hon inte behöver mig och inte behöver någon annan person.

Vi tolkar det som att det beroende som skapas av den språkliga isoleringen är en av många riskfaktorer som kan leda till social exklusion och isolering. Att inte kunna uttrycka sig på majoritetsspråket där man är bosatt medför också att man inte kan ta del av samhällets resurser på samma villkor som de som kan uttrycka sig och förstå, och detta är en länk i kedjan av länkade problem som vi sätter i samband med teorin om social exklusion. Ett annat exempel på föräldrarnas beroende som kan medföra en risk för social exkludering är när föräldern inte bara är beroende av barnets kunskaper i svenska utan också av barnets kunskaper i svensk kultur, och svenskmyndighetskultur. I slutet av nästa avsnitt kommer vi in på hur förståelsen av hur ett språks signifikanta symboler hänger tätt samman med förståelsen av kultur och sedvänjor. Detta behöver inte vara strängt knutet till nationalitet då mindre arenor i samhället har sitt specifika språk och sin specifika kultur, som exempelvis myndigheter vi nämnde ovan.

5.5.2 Tolksituationen, ansvar och språkets signifikanta symboler

Flera av intervjupersonerna beskriver att blandade känslor kan uppstå när de tolkar åt sina föräldrar. Ahmad berättar om upplevelsen av såväl en önskan att inte passivisera sin förälder genom att översätta för snabbt som en vilja att underlätta och hjälpa till.

Hon [modern] förstår mer än vad man tror. Det är ju jag som är den där länken som tolkar åt henne./.../ När hon har ett bankärende till exempel då ser jag till att hon pratar, men jag tror att det har att göra med att jag har fått henne att luta sig tillbaka lite. /.../ Jag har sett också när mamma ska försöka prata och svenskar säger: "Hur menar du, jag förstår inte vad du säger", då är det lätt för mig att gå in och säga: "Det är så här det ligger till, det är det här hon vill."

Salma uttrycker svårigheten att översätta korrekt för sin mor när de till exempel ska tala med biståndshandläggaren och om det ens är lämpligt. Hon och ett par andra intervjupersoner låter oss också veta att de vill undvika att bli misstrodda när det tolkar, och samtliga intervjupersoner uttrycker att en extern tolk är det absolut bästa för att tillgodose deras föräldrars rätt till att förstå det som sägs om och till dem.

Mor försöker att prata med dem (biståndshandläggaren) men då måste jag vara tolk när hon säger någonting. Ibland jag har jättesvårt att tolka ett ord, det kommer inte fram, eller det kan inte tolkas till svenska. /.../ Mor har alltid tolk för att man inte får tolka till anhöriga. Ibland förstår inte tolken mamma heller, då är jag tvungen att tolka till tolken. Jag vill inte tolka för mamma för dom kanske inte tror att jag säger allt sant.

Meads teori om språkliga signifikanta symboler inlärd i en social interaktion fördjupade vår förståelse av att det vara komplicerat att uttrycka sina behov genom tolk. Det som citatet från Salma visar är att även om tolken kommer från samma kultur kan det vara svårt att tyda de

hjälpbehövande äldres språkliga signifikanta symboler och därigenom förstå vilka behov de har. Då frågar vi oss om de äldre som kunde tala svenska skulle kunna uttrycka sina behov bättre än de som inte kan svenska. Troligen skulle de som kan svenska ha bättre förutsättningar att uttrycka sina behov. Men det är inte helt enkelt att övervinna språkets alla nycklar, och språkets signifikanta symboler är en sådan nyckel. Kulturen som man lärt sig genom och parallellt med språket har betydelse på så sätt att även om man lär sig ett främmande språk kanske man inte förstår språkets signifikanta symboler, eftersom man inte varit med om den sociala interaktion som skapats i en kulturell kontext som man behöver leva i för att förstå. Det finns en djupgående symbolisk mening i varje ord som inte bara förstås genom en direktöversättning, utan endast kan förstås av de som har språket som modersmål. Det skulle kunna betyda att även om de äldre lär sig svenska ord har de inte samma innebörd för dem som för de som har svenska som modersmål. Enligt ovanstående resonemang visar sig gränserna vara flytande mellan det språkliga och det kulturella i omsorgssituationen i denna uppsats.

6 Sammanfattande helhetsanalys och koppling till tidigare forskning

I detta avsnitt vill vi fördjupa förståelsen av våra teman med hjälp av tidigare forskning och då träder vår analys in i den andra hermeneutiska cirkeln där vår förförståelse succesivt övergår i en ny förståelse. Delarna i den första hermeneutiska cirkeln i vår studie som här sammanfattas och fördjupas är de vuxna barnens upprätthållande av seriell reciprocitet i relationen till den hjälpbehövande föräldern och vilken betydelse det har för valet att vårda sin förälder. Kultur har integrerats i de övriga temana eftersom kultur visade sig hänga ihop med dessa. Kultur och språkliga förutsättningar som möjliga förklaringsfaktorer till de vuxna barnens val att vårda sin förälder samt negativa konsekvenser och social exklusion.

6.1 Reciprocitet och kultur i den mellanmännsliga relationen mellan vuxna barn och föräldrar

Intervjupersonernas berättelser visade att de lever i en ömsesidig relation med sin egen historia genom vardagligt småprat med föräldern och möjligheten att dela minnena från ett

långt liv tillsammans. Relationen beskrevs på ett positivt sätt och de uttryckte att de inte påverkades av att de ibland upplevde att de utförde tunga uppgifter. I våra ögon skulle de tunga uppgifterna som intervjupersonerna berättade om vara ett acceptabelt skäl för att avlastas med hjälp från offentlig äldreomsorg. Att upplevelserna att ta hand om sin åldrande förälder överlag beskrevs som positiva kan teoretiskt förklaras med att den ömsesidiga utbytesbalansen fördelad över livet, som benämns seriell reciprocitet, har utjämnats. Relationen och i flera fall valet att vårda sin förälder visade sig bygga bland annat på uttalad kärlek, trygghet och känslan av utvaldhet och känslor av förpliktelser vilka alla teoretiskt kan ses som bytesvaror. Orsaker som lyfts fram i tidigare forskning är just kärlek och lojalitet (Hildeblom, 2003). Genom att ingen av intervjupersonerna ser sig som formell anhörigvårdare i relation till sina föräldrar, förstärks en bild av ömsesidigt hjälpgivande inom familjen.

En annan förklaring som intervjupersonerna gav till att de valt att ta hand om sin förälder är att i deras kultur var det självklart att göra så, och att familjeliv och arbetsliv inte var tydligt skilda åt. De var övertygade om att detta sätt att ta hand om de gamla är det ideala och viktigaste i strävan efter att leva enligt den egna traditionen i det nya landet. Då tolkar vi det som att reciprociteten även skulle kunna vara påverkad av intervjupersonernas kultur på så sätt att utbytesrelationen inte var skild från deras eget familjeliv och arbetsliv. De åldrande föräldrarna ingick i intervjupersonernas liv som en naturlig del och därmed också kravet på reciprocitet, och det kan ha medfört att omsorgsbördan upplevdes som mindre. I Forsells (2004:207) forskning påpekas att relationen mellan anhörigvårdare, och den äldre påverkas av den ekonomiska ersättningen anhörigvårdare får bland annat på så sätt att ersättningen minskar hjälpmottagarens upplevelse av reciprocitetens krav. Men i vår studie har vi funnit att de intervjuade har uttryckt ett tydligt krav på seriell reciprocitet trots ekonomisk ersättning. Kulturen leder oss till nästa delförklaring som ökar vår förståelse för att kulturella förklaringar behöver kombineras med praktiska perspektiv som språkliga förutsättningar. Som vi nämnt tidigare går inte språket att skilja från begreppet kultur vilket framhävs i bland annat symbolisk interaktionism.

6.2 Kultur och språkliga förutsättningar som närliggande men ändå skilda förklaringsfaktorer

Å ena sidan påvisas kultur och tradition som förklaringsfaktorer till valet att vårda en närstående i tidigare forskning (Forsell, 2004; Hildeblom, 2003) och även i vår studie. Å andra sidan framhävs försiktighet i de kulturella förklaringsmodellerna av Forsell och även av annan forskning (Hildeblom, 2003; Stålgren, 2010). Kulturalisering, som vi förklarade ovan,

är alltid en risk vid kulturella förklaringar och därför har vi i denna uppsats ansett det viktigt att även lyfta fram mer praktiska anledningar till vad som påverkar de vuxna barnens val att ta hand om och vårda sina föräldrar, som språkliga förutsättningar och ekonomiska faktorer. Språkets betydelse återkom ständigt under intervjuernas förlopp och uttalandena visade att ännu en viktig anledning till att vuxna barn väljer att ta hand om sina hjälpbehövande föräldrar är bristande språkkunskaper bland omsorgspersonal. När vi frågade om de trodde att deras föräldrar skulle acceptera till exempel hemtjänst om personalen kunde deras språk fick vi blandade svar. En del trodde att den äldre inte skulle vilja höra talas om det, andra svarade jakande men med stor tveksamhet till om den äldre föräldern skulle acceptera hjälp om personalen kunde språket. I jämförelse med övriga uttalanden och tidigare forskning kunde vi förstå att språket inte är hela förklaringen till motståndet, utan plikten att hjälpa den äldre generationen, familjesammanhållningen och känslan av att vara utvald av sin förälder vägde också tungt. Alla dessa uttalanden tolkar vi som att de hör samman med intervjupersonernas kulturella syn på familjen, och därför har vi funnit att temat kultur finns som bakomliggande faktor i de två andra temana, språkliga förutsättningar och mellanmänniska relationer. Hildeblom (2003:55) menar att valet att vårda sin närstående påverkas av ett samband mellan relationen anhängvårdaren - närstående och traditionerna de båda har med sig. Ferri Eshragi (2003) har också kommit fram till liknande resultat gällande språkliga hinder, med skillnaden att önskemål om kulturellt anpassad mat och kultur - kompetent personal inom äldreomsorgen också framhävs. Den Australiensiska studien om traditionell fromhet hos kinesiska familjer där föräldrarna invandrat sent i livet, som vi nämnt i avsnittet om tidigare forskning, har fått fram ett resultat som avviker från våra intervjupersoners berättelser om att de och deras föräldrar inte vill utnyttja hemtjänst eller äldreboende. Denna studie visar att en tradition från hemlandet som består i att ta ett ansvar för sin förälders omvårdnad på äldre dagar minskar efter flytten. Man har studerat vad familjerna gör för sina föräldrar och vad de äldre förväntar sig, och exempelvis hemtjänst var accepterat både av de äldre föräldrarna och av deras vuxna barn (Lo & Russel, 2007). Detta väcker frågor om skillnaderna är individuella eller finns strukturellt i det Australiensiska samhället.

6.3 Negativa konsekvenser och social exklusion

En negativ konsekvens som beskrevs av våra intervjupersoner var olika grad av bundenhet till den åldrande föräldern, och ett fall som ”sticker ut” var dottern Salma som inte såg någon möjlighet att bilda egen familj. Salma är ett exempel på när omtänksamhet övergår i en negativ konsekvens vi drar slutsatsen att det inte bara för våra intervjupersoner kan skapas ett

beroende utifrån omtänksamheten. Den här omtänksamheten tror vi kan leda till beroende och isolering om man samtidigt är drabbad av strukturella länkade problem som har med ekonomi och arbete att göra. Under ovan beskrivna omständigheter drabbas både de vuxna barnen och deras åldrande föräldrar av social exklusion i en kollektiv familjeanda. De åldrande föräldrarna i vår studie har ett betydligt mindre handlingsutrymme då de har nedsatt hälsa.

Andra fall från vårt intervjumaterial är exemplen med försämrad ekonomi när ersättningen för anhörigvårdare inte räckte till, samtidigt som det var svårt att hitta ett deltidsjobb som kunde kombineras med uppgiften att ta hand om sin förälder. Dessa konsekvenser av omsorgssituationen har vi tolkat som riskfaktorer för social exklusion. Att tillhöra en etnisk minoritet skulle kunna läggas till dessa riskfaktorer eftersom etniska minoriteter anses vara missgynnade speciellt på arbetsmarknaden. Ansvar att vårda sin åldrande förälder dagligen kan få konsekvenser för umgänget med människor utanför familjen, eftersom familjen finns med i både arbete och fritid. Andra negativa konsekvenser som forskningen lyfter fram handlar som i vår studie om bundenhet, dålig ekonomi och dubbelarbete.

7 Alternativa tolkningar

I den vetenskapliga analysen är alternativa tolkningar viktiga för att kunna problematisera resultaten genom ett annat perspektiv och kunna uppnå en meningsfull analys (Lilja 2005:273). Alternativa tolkningar av studiens resultat skulle ha kunnat fokusera på annat än mellanmänskliga relationer, kultur och språkliga hinder som bidragande orsaker till anhörigas val att vårda sina närstående. Det skulle också ha varit möjligt att söka orsaker inom andra teman som till exempel makt, integration, migration, organisation, ledarskap av omsorg eller socialpolitik. Till exempel hade makt kunnat analyseras med hjälp av feministiskt perspektiv för att sätta fokus på de anhörigvårdande kvinnorna. Även om man inte kan utesluta denna typ av alternativa tolkningar så har resultat från vår studie visat att de vuxna barnen känner sig förpliktade att återgälda hjälp som de fick av sina föräldrar tidigare i livet. De talade om den kollektiva kulturen och de sociala normerna att ta hand om sina gamla. De ansåg att det är viktigt att deras föräldrar får hjälp av någon som de kan tala med, för att kunna berätta vilken hjälp de behöver. Ett alternativt angreppssätt hade kunnat vara att undersöka vilka faktorer som kan sammanfalla med svenska äldre som tar emot hjälp från sina barn.

8 Diskussion

Syftet med denna studie var att öka förståelsen för vuxna barns upplevelser av att ge daglig omsorg till sina hjälpbehövande föräldrar och undersöka hur de med egna ord beskriver valet att bli anhörigvårdare utan att utnyttja rätten till den offentliga äldreomsorgen i form av hemtjänst och äldreboende. För att återgå till våra frågeställningar och försöka smälta samman de hermenutiska delförklaringarna och cirkelna till en helhetsförklaring, så kan slutsatsen dras att det finns flera orsaker till vuxna barns val att vårda sin hjälpbehövande förälder med invandrabakgrund, orsaker som vi fann i teman mellanmänniska relationer, kultur och språkliga förutsättningar. Valet av dessa teman avgjordes utifrån förförståelsen bestående av våra egna erfarenheter och tidigare forskning som vi nämnt ovan. Det vi var intresserade av att göra i denna uppsats var att utveckla färdighet i att tillämpa teorier som redan finns. Vi kan kritiskt konstatera att detta val tar bort möjligheten att undersöka problemet från andra mer oväntade aspekter som skulle ha kunnat framkomma om vi hanterat intervjuresultatet på ett mer förutsättningslöst och induktivt sätt. Nedan diskuterar vi våra slutsatser i belysning av studiens frågeställningar som återges i rubrik 8.1.1, 8.1.2 och 8.1.3 nedan.

8.1 Besvarande av frågeställningar

8.1.1. Hur beskriver de vuxna barnen relationen till sin åldrande förälder och hur påverkar deras relation omsorgssituationen och valet av omsorgsgivare?

Relationen mellan barn och föräldrar beskrevs som grundad bland annat på kärlek, trygghet och känslor av förpliktelse och av att vara utvald av föräldern. Den mellanmänniska relationen påverkar omsorgssituationen på både positiva och negativa sätt, och vi kom till slutsatsen att fenomenet som påverkar de vuxna barnen och deras föräldrars relation positivt är dels en socialisationsprocess enligt symbolisk interaktionism som stärker de vuxna barnen i sitt handlande, och dels att de vuxna barnen och deras föräldrar befinner sig i en relation präglad av seriell reciprocitet, vilket också legitimerar de vuxna barnens val att ta hand om sin förälder i stället för offentlig omsorgspersonal. Det som kan problematiseras är om kärlek verkligen är en bytesvara eftersom det skulle strida mot idealbilden av ovillkorlig kärlek mellan föräldrar och barn. Den negativa påverkan som vi funnit att omsorgsrelationen riskera leda till är social exklusion, inte bara genom att omsorgsrelationen minskar de vuxna barnens

chanser att delta i arbetslivet, utan också i form av en förlust av sociala kontakter med andra människor utanför familjen. Den omsorgssituation som av intervjupersonerna beskrivits positivt och som vi tolkat som en balanserad utbytesrelation kan även innebära en risk för social exklusion som vi också lyfte fram i samband med analysen av länkade problem. Flera av intervjupersonerna sa att de får ekonomiskt stöd från samhället men att stödet inte motsvarar det arbetet som de utför. Därför kan det vara av väsentlig betydelse att stödja dem i deras val ekonomiskt för att minska de negativa konsekvenserna i form av dubbelarbete eller dålig ekonomi.

8.1.2 Vilken betydelse har kultur för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina åldrande föräldrar med hjälpbehov och invandrabakgrund?

Vi har kommit till slutsatsen att kulturella värderingar har att göra med både de vuxna barnens socialisationsprocess och reciprociteten mellan dem och deras åldrande föräldrar och att detta har påverkat de mellanmännsliga relationerna positivt.

Vårt intryck är att intervjupersonerna har olika erfarenheter av arbetsliv, utbildning och orsaker till varför de kom till Sverige. Det som förenar dem är att de alla kommit från en kollektiv kultur, och att de är uppvuxna med sociala normer och värderingar som avviker från dem som finns i det svenska samhället. I intervjuerna gav de på olika sätt uttryck för att kulturen är en viktig förklaringsfaktor till deras val att bli anhörigvårdare. Deras uttalande visade att de och deras hjälpbehövande föräldrar vill ha gemenskap med andra som tillhör samma kultur och äta den mat de är vana vid. Därför anser vi att denna typ av kulturella behov är viktiga att reflektera över när de kommunala insatserna till äldre med invandrabakgrund ska utformas. Det är också viktigt att ha i åtanke att de äldre invandrarna och deras anhöriga inte ser det som naturligt att kommunen har ett yttersta ansvar för att äldrevård finns för dem som behöver det, utan att det är barnen som garanterar omsorg och ger föräldrars ålderdom trygghet i hemlandet. Att komma till ett samhälle där de kan få intrycket att samhället tar hand om de äldre i familjens ställe kan bli en kulturchock för dem. Det framkom även att många av de intervjuade upplevde att den kommunala äldreomsorgen inte är uppbyggd med tanke på deras kulturella sedvänjor. Det är viktigt att utforma aktiviteter som också är anpassade efter de äldre med invandrabakgrund och deras behov. Vi har i vår studie visat att den dominerande ideologin om att aktiviteter inom omsorgen ska vara tillgängliga för alla har i vår studie getts exempel på att det inte fungerar optimalt i det mångkulturella samhället.

8.1.3 Vilken betydelse har språkliga förutsättningar, både som ett praktiskt hinder och som en del av kulturen, för de vuxna barnens val att ge daglig omsorg till sina äldre föräldrar med hjälpbehov och invandrarbakgrund?

Språkets betydelse återkom ständigt under intervjuernas förlopp. Intervjuerna visade att en av de avgörande anledningarna till att vuxna barn väljer att ta hand om sina hjälpbehövande föräldrar är bristande språkkunskaper bland omsorgspersonalen. Intervjupersonerna ansåg att den offentliga äldreomsorgen inte är anpassad efter sina föräldrars behov främst i form av hjälp på rätt språk. Deras uttalande vittnade om oro för att deras föräldrar inte skulle kunna förmedla vad de behöver till svenskspråkig omsorgspersonal. De menade att om äldreomsorgspersonal inte kan deras föräldrar modersmål, kan de inte tillgodose sina behov av hjälp och omsorg på ett tillfredsställande sätt. Vi anser att situationen ter sig enkel: äldre med invandrarbakgrund behöver hjälp för att fungera i sin vardag som alla andra, om ingen bland omsorgspersonalen kan tala äldres språk, kan den äldre människan inte förmedla vad han eller hon behöver.

Vi har under analysarbetet frågat oss om språket går att skilja från de övriga kulturellt betingade skälen, vilket vi genomgående har gjort i till exempel formulerandet av intervjufrågor. Vi fann också att den tidigare forskningen på flera håll skilt på språk och kultur, däremot har vi genom den teoretiska analysen kunnat se att språket är en del av kulturen. För oss framstod till en början språket som en anledning av omedelbar och praktisk karaktär, som dock inte går att hålla isär från kulturen. Vi är av den meningen att det är rimligt att äldre med invandrarbakgrund får hjälp av någon som de kan tala med, någon för vilken de kan berätta vilken hjälp de önskar.

8.2 Metoddiskussion

Genom att använda en kvalitativ metod och fenomenologi har vi fått rika och detaljerade svar på våra frågeställningar, vilket vi inte kunnat uppnå med en kvantitativ metod. Med hjälp av de valda teorierna har vi analyserat datamaterialet enligt hermeneutisk tolkning och kommit fram till ett intressant resultat på en mellanmänsklig, social nivå. Hade vi valt andra teorier på en mer renodlad mikronivå, såsom anknytningsteori, eller teorier som spänner brett över flera nivåer, som till exempel betonar den sociala konstruktionen av verkligheten, skulle studien ha belyst andra faktorer som förklarar vuxna barns motiv till att bli anhörigvårdare utan att utnyttja rätten till den offentliga äldreomsorgen. Genom att kombinera symbolisk interaktionism med centrala begrepp inom utbytesteori fick vi möjlighet att förstå hur ömsesidigheten i sociala relationer påverkar det sociala samspelet mellan vuxna barn och

deras föräldrar med invandrabakgrund i det vardagliga livet sett ur ett tidsperspektiv. Hade vi inte valt teorin symbolisk interaktionism hade vi kanske missat kunskap om till exempel signifikanta andras roll i det vuxna barnets val att ta hand om sin hjälpbehövande förälder. Hade vi valt ett annat begrepp än reciprocitet hade vi inte kunnat förklara människors ömsesidiga givande och tagande samt förpliktelser i förhållande till varandra. På samma sätt har vi skapat en ökad förståelse för vad begreppet social exklusion innebär i en samhällelig kontext när vi analyserat upplevelserna hos vuxna barn som tar hand om sina äldre föräldrar med hjälpbehov och invandrabakgrund.

8.3 Förslag till fortsatt forskning

När vi undersökt den tidigare forskningen inom området anhängvårdare till äldre med invandrabakgrund kom vi fram till att det fanns få djupintervjustudier om äldre med invandrabakgrund, det vill säga om föräldrarna, som vi i vår studie endast fått andrahandsuppgifter om. Anledningen till detta är kanske att det är lättare att på ett etiskt riktigt sätt få tag på och intervjua de anhöriga om de till exempel är medlemmar i en anhängvårdsorganisation, men det är ju inte heller etiskt att avstå från att undersöka de äldres egna skäl till varför de avstår från att ta emot hjälp från den offentliga omsorgen. Det är viktigt att kunna nå kunskap om de äldre invandrarnas upplevelser med deras egna ord, tankar och beskrivningar för att kunna tillgodose deras behov av vård och omsorg i framtiden. Vi har fått värdefull kunskap från deras vuxna barn, men den kunskapen kan vi främst använda till att utveckla anhängstödet för de vuxna barnen som tar hand om sina åldrande föräldrar med invandrabakgrund. Analys med feministiskt perspektiv vore intressant för att se om det finns skillnader och likheter mellan män och kvinnor som vårdar en hjälpbehövande närstående samt att det sätter fokus på maktordningar.

Det som skulle vara intressant inom detta område vore intervjuer med anhöriga som vårdar en hjälpbehövande närstående såväl med svensk bakgrund som med invandrabakgrund för att kunna undersöka det som förenar respektive skiljer dem. Det vore intressant att undersöka valet att vårda en närstående, och anhängvårdarnas eventuella gemensamma behov i ett större perspektiv. De kulturella förklaringarna är viktiga i ett mångkulturellt samhälle, men andra aspekter på såväl individnivå som samhällsnivå kan vara lika viktiga att lyfta fram.

Referenser

- Alvesson, M., & Skölberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Aspers, P. (2007). Interaktionssociologiska perspektiv. I Edling, C. och Rydgren, J. (red.), *Social handling och sociala relationer*, (s. 147-167). Stockholm: Natur & kultur
- Augustsson, G. (2007). *Socialpsykologins ansikten*. Lund: Studentlitteratur.
- Eklund, M. & Johnsson, B. (2000). *Möten i socialt omsorgsarbete*. Stockholm: Förlaget Hagman.
- Eshraghi, F. (2003). ”Jag kom till Sverige för att vara med min son-”: äldre med invandrarbakgrunds upplevelser av hemtjänstinsatser eller hemvårsvård i Botkyrka kommun, Stockholm: Kompetenscentrum inom äldreomsorg och äldreomsorg.
- Gaunt, D. (2002). Kulturell och social olikhet. I Andersson, L. (red.) *Socialgerontologi*, (s.83-100). Lund: Studentlitteratur.
- Hildeblom, E. (2003). Samhörighet och plikt. Om anhörigvårdare med icke-svensk bakgrund. FoU-rapport 2003:4, FoU i Väst. Göteborg: Göteborgsregionens kommunalförbund.
- Hofstede, G. & Hofstede G. J. (2005) *Organisationer och kulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S. (2005). Kvalitativ metod - en introduktion I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer, *Forskningsmetoder i socialt arbete*, (s. 91-129). Lund: Studentlitteratur.
- Lilja, J. (2005). Videoanalyser som metodstrategi I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer, *Forskningsmetoder i socialt arbete*, (s. 269-289). Lund: Studentlitteratur.
- Linné, S. (2005). *Jag förstår inte vad dom säger. Äldre med invandrarbakgrund i Malmö berättar om vård och omsorg*. FoU- rapport 2005:1, Malmö FoU- enhet för äldre.
- Lowenstein, A., Katz, R., & Gur-Yaish, N., (2007). Reciprocity in Parent-Child Exchange and Life Satisfaction among the Elderly: A Cross National Perspective. *Journal of Social Issues*, 63:4, 865-883.
- Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Rapport från kulturrådet (1983:5) *Kultur i vården- En exempelsamling*. Kultur rådet: Landstingsförbundet.
- Ronström, O., (1996), (red.) *Vem ska ta hand om de gamla invandrarna?*. FoU-rapport 1996:3. Stockholm: Socialtjänstens Forsknings- och utvecklingsbyrå.
- Schierup, C. (2002). Vilken europeisk övertygelse?. Social utestängning, mångfald och EU-politik i förändring. Norrköping: CEUS. Tillgänglig på Internet 2011-12-08: <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:235713>

Szebehely, M. (2009). Omsorgsmönster bland kvinnor och män – inte bara en fråga om kön. I Gunnarsson, E. & Szebehely, M. (red.) (2009). *Genus i omsorgens vardag*. (27-46). Stockholm: Gothia.

Stålgren, A-M. (2010). *Att vara en närstående med invandrarbakgrund- En intervjustudie om vård, omsorg, kultur och särskilda behov*. Falun: Dalarnas forskningsråd.

Svenska Akademien, (2007). Tal av Akademiens direktör herr Malmqvist, Tillgänglig på Internet 2011-11-11:

http://www.svenskaakademien.se/akademien/sammankomster/hogtidssammankomsten/hogtidssammankomst_2007/direktor_herr_malmqvist

Sveriges framtida befolkning 2009-2060, (2009), *Sveriges framtida befolkning 2009-2060*, Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB), Tillgänglig på Internet 2011-11-11: http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0401_2009I60_BR_BE51BR0901.pdf

Tornstam, L. (2010). *Åldrandets socialpsykologi*. (7. uppl.) Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Trost, J. & Levin, I. (2010). *Att förstå vardagen. Med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Winqvist, M. (1999). *Den åldrande familjen: om vuxna barn och deras hjälpbehövande föräldrar*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 Informationsbrev till intervjupersoner



Socionomprogrammet

Gävle 2011-10-04

Hej!

Vi är två studenter från Socionomprogrammet på Högskolan i Gävle. Vi befinner oss i slutet av vår utbildning och ska nu genomföra vårt examensarbete. Examensarbetet kommer att handla om äldre personer med invandrarbakgrund i behov av hjälp och som inte har praktisk offentlig äldreomsorg från kommunen. Vi kommer att intervjua anhöriga om deras upplevelser av att ge daglig omsorg till sina närstående äldre. Vi anser att det är viktigt att öka kunskapen om äldre med invandrarbakgrund och deras situation. Det finns lite forskning och kunskap om deras verklighet när de blir i behov av hjälp. Syftet med vår studie är att öka denna kunskap för att öka möjligheterna för professionella inom omsorgen att bättre ge information, korrekt bemöta och tillgodose deras behov av vård och omsorg i framtiden. Vi har valt att genomföra intervjuer med anhöriga som har erfarenheter av att ge daglig omsorg till närstående äldre med invandrarbakgrund. Intervjuerna kommer att handla om, hur Du som anhörig upplever att ge daglig omsorg till närstående. Vi kommer att ställa flera frågor för att uppmuntra Dig att berätta så detaljerat som möjligt. Frågorna kommer i stort att rikta in sig på varför Du hjälper Din närstående utan att begära praktisk hjälp från den offentliga äldreomsorgen. Intervjuerna kommer att spelas in på band och sedan skrivs ut i text. Delar av det textmaterialet kommer sedan att användas i examensarbetet. Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt, d.v.s. inga namn och detaljer som kan avslöja intervjupersonernas identitet kommer att presenteras i vårt examensarbete. Materialet kommer endast att användas i arbetet med denna studie och för redovisning i examensarbetet.

Vi räknar med att varje intervju tar ca 1 -1½ timme.

Vi hoppas innerligt att Du vill medverka till att öka kunskapen om situationen för anhöriga med invandrarbakgrund och deras närstående äldre! Om Du vill medverka och till att bli intervjuad ska Du berätta det för den kontaktperson som tillfrågat dig och gett detta följbrev till Dig. Denna kontaktperson berättar sedan för oss att du är intresserad och ger oss Ditt telefonnummer. Då kontaktar vi Dig för att bestämma träff för intervju som kan ske där Du önskar, antingen i ett samtalsrum som vi bokar eller i Ditt eget hem.

Med vänlig hälsning

Maria Alm & Madeleine Alsaid

Vid frågor ring eller maila: Maria Alm 076-827 66 49 vs08maa@student.hig.se eller Madeleine Alsaid 073-933 86 80 efk08mad@student.hig.se

Om Du önskar ställa speciella frågor om studien som vi inte kan svara på eller om Du vill kontrollera något avseende studien med Högskolan i Gävle kan Du även vända Dig till vår handledare: Peter Öberg 026-64 82 88, 0709-245 331 Peter.Oberg@hig.se

Bilaga 2 Intervjuguide

Intervjuguide	Intervjufrågor	Följdfrågor
<p>Vad innebär det att ge daglig omsorg till en förälder?</p>	<p>Bakgrund – Är det din mamma, pappa eller båda som du hjälper? Bor du tillsammans med din förälder?</p> <p>När kom du till Sverige?</p> <p>Hur länge har din förälder varit i behov av hjälp?</p> <p>Har du fler att ta hand om/ansvara för?</p> <p>Tema 1 –Mellanmänskliga relationer Kan du berätta vad det innebär för dig att ta hand om din förälder? Hur ofta behöver din förälder hjälp?</p> <p>Skulle du beskriva dig som en anhörigvårdare?</p> <p>Hur blev du anhörigvårdare?</p> <p>Hur blev bestämt att du skulle ta hand om din förälder? Vem beslutade om detta? Berätta om hur det påverkar ditt liv att vara anhörigvårdare?</p> <p>Hur skulle du beskriva din relation till din förälder?</p> <p>Vad tror du att din förälder</p>	<p>Tar du hand om din förälder själv utan hjälp av någon annan?</p> <p>När kom din förälder till Sverige?</p> <p>Har du hjälpt din förälder under hela tiden?</p> <p>Barn, övrig familj eller andra som du hjälper?</p> <p>Hur kan en vanlig dag eller vecka se ut?</p> <p>Vilka behov av hjälp har Din förälder?</p> <p>Ser du dig som en ”vårdare”? Vad ser du dig som i relation till din förälder?</p> <p>Var det ett självklart/svårt val eller både och? Kan du beskriva mer? Frivilligt/ofrivilligt val?</p> <p>Arbetsliv, ekonomi, familjeliv, fritid etc. Berätta mer om...Hur går det att kombinera?</p> <p>Har relationen förändrats på grund av att du hjälper din förälder?</p>

	har för inställning till att du hjälper henne?	
Vilken betydelse kan kultur ha för valet att bli anhörigvårdare?	<p>Tema 2 - Kultur Berätta vad du anser om den omsorg som kommunen erbjuder till äldre som har andra kulturella och religiösa tillhörigheter?</p> <p>Hur påverkar er kultur ditt val att ta hand om din förälder utan hjälp från t.ex. hemtjänsten?</p> <p>Skulle du välja att vårda din förälder om ni bodde i ert hemland? Berätta hur Du tänker!</p> <p>Känner du till om det finns omsorgspersonal med liknande kulturell bakgrund som den din förälder har?</p>	<p>Vad skulle kunna bli bättre?</p> <p>Vilka skillnader tror du finns mellan svensk omsorgskultur och den som ni har i ert hemland?</p> <p>Berätta mer om din kultur och eventuellt din religion och hur du tror att det påverkar den omsorg du ger.</p>
Vilken betydelse kan språkkunskaper ha för valet att bli anhörigvårdare?	<p>Tema 3 - Språk Vilken betydelse har din förälders språkkunskaper haft för ditt val att bli anhörigvårdare?</p> <p>Om äldreomsorgspersonalen kunde tala din förälders språk skulle det göra skillnad på er situation idag? Tidigare?</p> <p>Har ni kontakt med en biståndshandläggare och hur fungerar den kontakten?</p> <p>Hur tror du att den språkliga situationen påverkar din förälders känsla av att hon kan bestämma över sin situation?</p>	<p>Har din förälders språkkunskaper påverkat hennes önskan att endast ta emot hjälp av dig?</p> <p>Skulle det kunna göra någon skillnad i framtiden?</p> <p>Är det du eller din förälder som har kontakt med biståndshandläggaren? Används tolk? Och i sjukvården?</p>
Avslutande frågor	Vilken syn har du på den offentliga äldreomsorgen?	

	<p>Berätta om dina kontakter med den offentliga äldreomsorgen.</p> <p>Hur skulle den omsorg vara utformad så att din förälder skulle kunna tänka sig att ta emot kommunal äldreomsorg?</p> <p>Hur skulle du önska att din och din förälders situation förbättrades?</p> <p>Är det något mer som du skulle vilja berätta som vi har glömt att fråga om?</p> <p>Om du kommer på något mer som du vill tillägga efter denna intervju får du gärna kontakta oss.</p>	<p>Berätta hur det kändes vid möten som gällde din förälder.</p> <p>Som du anser viktigt eller särskilt angeläget?</p> <p>Får vi ringa upp dig vid ett senare tillfälle för att tillägga eller korrigera något?</p>
--	--	---